

Satversmes tiesas sēdes stenogramma

2002. gada 10. decembrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš.

A.Endziņš

Tiesas sēdi lietā nr.2002-17-0103 “Par likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta otrās daļas 1. un 3.punkta un Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumu Nr.187 “Kārtība, kādā izmaksājama kompensācijas nauda, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 3.1., 3.2.2., 3.2.3. un 3.3.apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 105.pantam” pasludinu par atklātu.

Lietu izskata Satversmes tiesa pilnā sastāvā.

Tiesneši: Juris Jelāgins, Ilma Čepāne, Anita Ušacka, Andrejs Lepse, Ilze Skultāne, Romāns Apsītis un Aivars Endziņš.

Lietas dalībnieki:

pieteikuma iesniedzēju pārstāv Valsts cilvēktiesību biroja Analīzes daļas vadītāja Līga Bikseniece;

Saeimas pārstāvis — Saeimas Juridiskā biroja vadītājs Gunārs Kusiņš;

un Ministru kabineta pārstāv — Ministru kabineta pilnvarots pārstāvis, zvērināta advokāte Valentīna Elksne.

Satversmes tiesa ir saņēmusi Valsts Cilvēktiesību biroja lūgumu šajā lietā par pieaicināto personu noteikt Latvijas Politiski represēto apvienības priekšsēdētāju Pēteri Simsonu.

Kādi ir lietas dalībnieku — Saeimas pārstāvja viedoklis?

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Lai gan nav īsti skaidrs, kāpēc tiek pieaicināts viens vienas grupas pārstāvis, mums patiesībā nav iebildumu, ja tiesa uzskata to par nepieciešamu, jo patiesībā tas termiņš, kas tiek apstrīdēts, neattiecas tikai uz politiski represētajiem, bet attiecas uz visiem pieteicējiem tiesīgajiem.

Bet mums nav iebildumu, ka šādas personas tiek pieaicinātas.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Ministru kabineta pārstāvei?

V.Elksne

Man arī nav iebildumu, ja tiesa uzskata par nepieciešamu un vajadzīgu uzklaut.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesnešiem? Nav iebildumu. Tātad Simsons tiks uzklauts kā pieaicinātā persona.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Biksenieces kundzei? Nav. Saeimas pārstāvim?

G.Kusiņš

Nē, paldies. Nav.

A.Endziņš

Ministru kabineta pārstāvei? Nav.

Līdz ar to tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības.

Tiks nolasīts tiesneša ziņojums. Lūdzu, Lepses kungs!

A.Lepse

Pieteikumu Satversmes tiesā iesniedza Valsts Cilvēktiesību birojs. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likumā ““Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta otrās daļas 1. un 3.punkta un Ministru kabineta 1997.gada 20.maija noteikumu Nr.187 “Kārtība, kādā izmaksājama kompensācijas nauda, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus” 3.1., 3.2.2., 3.2.3. un 3.3.apakšpunktā ietvertos vārdus “līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensāciju” par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 105.pantam”, atzīstot tos par spēkā neesošiem no sprieduma pasludināšanas brīža.

2002.gada 25.oktobrī Valsts Cilvēktiesību birojs iesniedza pieteikumu ar precizējumu, ar kuru sašaurināja savu prasību, lūdzot tiesu neizvērtēt iepriekš minēto tiesību normu atbilstību Satversmes 1.pantam.

Saeima un Ministru kabinets atbildes rakstus Satversmes tiesā ir iesnieguši. Atbildes raksti pievienoti lietai.

Lietas sagatavošanas gaitā papildus dokumenti tika pieprasīti no Saeimas Kancelejas.

Minētā institūcija atbildi ir iesniegusi:

izrakstu no Saeimas sēžu stenogrammām, izskatot likumprojekta “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 12.panta grozījumu, kas ir veikti 1994.gada 8.decembrī, 1995.gada 5.oktobrī un 1996.gada 5.decembrī,

materiālus par šo likumprojektu izskatīšanu Saeimas komisijās,

kā arī no likumprojekta lasījumu stenogrammas.

Tie tiek pievienoti lietai.

Lietai ir pievienoti arī normatīvo aktu teksti.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāv Valsts Cilvēktiesību biroja pilnvarotā pārstāve Līga Bikseniece, Saeimu pārstāv pilnvarotais pārstāvis Gunārs Kusiņš un Ministru kabinetu pārstāv pilnvarotā pārstāve, zvērinātā advokāte Valentīna Elksne.

Kā pieaicinātā persona pēc Valsts Cilvēktiesību biroja lūgumu uz tiesas sēdi ir aicināts Latvijas Politiski represēto apvienības priekšsēdētājs Pēteris Simsons.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 2002.gada 28.oktobrī.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" 2002.gada 30.oktobrī.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi paziņots rakstiski 2002.gada 29.oktobrī.

Ar lietas materiāliem iepazinušies pieteikuma iesniedzēji - Valsts Cilvēktiesību biroja pilnvarotā pārstāve Līga Bikseniece, Saeimas pilnvarotais pārstāvis Gunārs Kusiņš, Ministru kabineta pilnvarotā pārstāve, zvērinātā pārstāve - Valentīna Elksne.

Ziņojumu beidzu.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesnešiem ir kādi jautājumi ziņotājam? Nav. Paldies.

Līdz ar to tiek vārds dots Valsts Cilvēktiesību biroja pilnvarotajai pārstāvei Līgai Biksenieces kundzei.

Atgādinu, ka jūsu runas ilgums nedrīkstētu pārsniegt 30 minūtes. Lūdzu!

L.Bikseniece

Augsti godātā tiesa! Zemes reforma Latvijā jau ir gandrīz beigusies un arī īpašumu kompensāciju dalīšana jau varbūt iet uz beigām. Tomēr joprojām Cilvēktiesību birojs saņem sūdzības par šīs reformas gaitu. Un arī konkrētā lieta, kura šodien tiek izskatīta, ir... teiksim, balstīta uz iedzīvotāju sūdzībām, kur tomēr arī birojs ir konstatējis neatbilstību Satversmei un tādēļ arī iesniedza šo lietu.

Latvijas Republikas likums "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" savā sākotnējā redakcijā, tātad 1992.gada 9.jūlijā, noteica, ka bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem ir tiesība saņemt kompensāciju par īpašumā bijušo zemi vai tās daļu, ja viņi to vēlas un ja viņi to nav saņēmuši dabā vai līdzvērtīgu zemi citā vietā.

Būtībā šī kompensācija uz to brīdi tika paredzēta tikai kompensācijas sertifikātos, un arī uz šo brīdi cilvēki attiecīgi pēc šīs normas arī izdarīja savu izvēli. Tātad, vai pieteicās uz zemi konkrētajā termiņā, vai arī uz kompensāciju sertifikātos. Tātad, izdarot šo savu izvēli uz šīm normām, kādas tās bija spēkā tobrīd.

Vēlāk likumā par zemes privatizāciju lauku apvidos tika izdarīti vairāki grozījumi. Tātad tajā skaitā tika grozīts arī 12.pants.

Un 1994.gada 8.decembrī likuma 12.panta otrā daļa tika pasludināta šādā redakcijā, tātad nosakot, ka atsevišķām personu grupām ir tiesības dzēst šos īpašuma kompensācijas sertifikātus, saņemot par tiem samaksu naudā 26 latu vērtībā par sertifikātu.

Tātad deleģēja Ministru kabinetam noteikt šo kārtību un tātad šie cilvēki, kam to paredzēja, bija bijušie zemes īpašnieki, kuri līdz 1992.gada 31.decembrim tika pieprasījuši kompensācijas. Vēlāk šis likuma pants tika grozīts vēlreiz un 1996.gada 5.decembrī šo personu loks tika paplašināts un tātad noteiktas trīs kategorijas: bijušie zemes īpašnieki, kas ir pieprasījuši līdz 1992.gada 31.decembrim kompensāciju un nav varējuši to saņemt likumā noteikto ierobežojumu dēļ. Tālāk arī zemes īpašnieku politiski represētajiem pārdzīvojušajiem laulātajiem un politiski represēto pirmās šķiras mantiniekiem, ja viņi ir līdz 1992.gada 31.decembrim pieprasījuši kompensāciju.

Tātad būtībā ar šiem grozījumiem Saeima, varētu teikt, uzlabo stāvokli tādā ziņā, ka tomēr daļai personu ir iespējas dzēst sertifikātus naudā, taču viens no tiesiskas valsts principiem ir tomēr... ja valsts dod kādu garantiju vai privilēģiju, tad tā ir jābalsta uz taisnīguma principiem bez diskriminācijas.

Taču situācija ir tāda... šajos visos punktos ir minēts termiņš - tātad cilvēki, kas līdz 1992.gada 31.decembrim ir pieprasījuši kompensācijas.

Taču situācija ir tāda, ka arī pēc tam, pēc šī termiņa, tomēr cilvēki varēja pieteikties uz kompensāciju. Un arī likums šādu iespēju deva. Tātad, ja cilvēki nebija saņēmuši zemi dabā vai tātad nebija saņēmuši īpašumā, viņi vēl varēja pārdomāt un piemēram, gadījumos, ja viņi jau bija pieteikušies laicīgi uz zemi, viņi arī pēc šī 1992.gada 31.decembra varēja tomēr izdomāt un ņemt kompensāciju. Tas notika dažādu iemeslu dēļ, varbūt, cilvēki, teiksim, saprata, ka sava veselības stāvokļa dēļ nevarēs šo zemi apstrādāt un pieteicās uz kompensāciju. Vai arī, teiksim, radās kādi citi apstākļi, varbūt viņi sākotnēji bija pieteikušies uz zemi un pēc tam, teiksim, redzēja, ka viņiem šo zemi nevar atdot vajadzīgajās robežās, kā viņi gribēja, nu varbūt viņi tajā brīdī izdomāja pieteikties kompensācijai un varbūt viņi netika ierakstīti šajā neapmierināto reģistrā, bet tātad tomēr tajā brīdī pārdomāja.

Un birojs uzskata, ka šī atsaukšanās uz šo termiņu, runājot par kompensācijas sertifikātu dzēšanu naudā, ir diskriminējoša un pārkāpj Satversmes 91.pantu, kurš nosaka, ka visi cilvēki ir vienlīdzīgi un tiesības tiek garantētas bez diskriminācijas.

Lai konstatētu diskrimināciju, tad personām ir jākonstatē, ka viņas atrodas līdzīgā situācijā. Tikai tad var konstatēt, vai viņu tiesības tiek diskriminējoši ierobežotas.

Es uzskatu, ka šajā gadījumā gan cilvēki, kas pieteicās uz kompensācijām līdz 1992.gada 31.decembrim, gan arī tie, kas uz šo kompensāciju pieteicās vēlāk un viņiem tika tā tomēr piešķirta, ir salīdzināmi un viņi ir līdzīgā situācijā, jo, pirmkārt, viņiem ir tiesības uz šo īpašumu, tās viņi attiecīgi ir zaudējuši kādreiz un tātad šobrīd viņiem ir šīs tiesības viņu atkal atgūt, teiksim, pieņemot, ka viņiem tomēr šī kompensācija ir piešķirta visiem, gan ja viņi pieteicās līdz tam termiņam, gan arī, ja viņi pieteicās pēc tā termiņa, bet vēlāk pārdomāja... sertifikātos it kā ir visiem viņiem piešķirts... Attiecīgi, ja viņi atbilst arī likumā noteiktajiem kritērijiem - tātad, vai nu viņi ir bijušie zemes īpašnieki, vai otrajā gadījumā, ja viņi ir pirmās šķiras politiski represēto mantinieki,

viņi šajā situācijā tomēr ir līdzīgi. Un ja viņiem tomēr valsts ir garantējusi šīs tiesības, un ja viņi atbilst šiem citiem kritērijiem, tad es un arī Cilvēktiesību birojs uzskata, ka tomēr balstīt šo atšķirību tiesībās tikai uz termiņu, nav demokrātiski un ir diskriminējoši.

Par diskrimināciju tiek uzskatīts... arī Satversmes tiesa savos spriedumos tā ir teikusi, ka pat atšķirīga attieksme līdzīgos apstākļos... ka personai vai personu grupai balstoties uz rasi, dzimumu un vecumu, valodu vai reliģisko, politisko vai citu pārliecību, vai arī citiem apstākļiem, ka šādai attieksmei nav objektīva pamata.

Un es uzskatu, ka šajā gadījumā šādai attieksmei nav objektīvai pamata un šo termiņu nevar uzskatīt par objektīvu pamatu, jo tātad, kā jau es teicu, līdz 1992.gada 31.decembrim bija iespēja izvēlēties vai nu zemi vai nu sertifikātus, uz to brīdi cilvēki tā arī attiecīgi izvēlējās. Viņi varbūt arī tajā laikā šo zemi vērtēja augstāk, uzskatīja par lielāku vērtību, taču vēlāk, dodot viņiem šīs papildus garantijas, tātad jau situācija bija savādāka, bet viņi, kaut arī atbilstot visiem šiem citiem kritērijiem, tomēr vairāk nevarēja šo kompensāciju saņemt naudā.

Šīs normas tātad būtībā attiecas uz divām grupām, tātad tie ir bijušie zemes īpašnieki, kuri, ja viņiem piederēja zeme 40. gados, tātad šobrīd ir jau ļoti veci cilvēki un tiešām valstij ir jāgarantē tomēr viņiem pietiekošas šīs garantijas un nav viņi jānoliedz pēc šī principa. Tāpat otra grupa ir politiski represētās personas... Tātad tie ir cilvēki, kas ir cietuši dažādu represiju rezultātā un arī likums par politiski represētās personas statusa noteikšanu politiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem tātad paredz šo politiski represēto personu tiesību atjaunošanu civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā un likums, teiksim, neparedz nekādu šādu dalījumu. Un es uzskatu, ka tas neatbilst demokrātiskas valsts principiem. Teiksim, šādi šos cilvēkus sadalīt.

Cilvēktiesību birojs neapstrīd, teiksim, pašus šos izvirzītos kritērijus. Mēs saprotam, ka valsts nevarēja garantēt šo kompensāciju izmaksu naudā visiem cilvēkiem, kas bija pieteikušies uz kompensācijām, bet nu tomēr tās ir tādas cilvēku grupas, kas... kurām, kā mēs uzskatām, tomēr jāgarantē, teiksim, papildus no valsts aizsardzība un, teiksim, šādi viņu sadalot, ar šo termiņu, tātad kas pēc būtības, kā mēs redzam, tomēr nebija tas noteicošais. Arī pēc tam cilvēki tomēr kompensāciju varēja saņemt, bet šobrīd šis termiņš viņus ierobežo.

Un tāpat arī Satversmes 105.pants, nosakot tiesības uz īpašumu, paredz taisnīgu kompensāciju.

Un lai arī birojs savā precizējumā ir, teiksim, šo 105.pantu atstājis... šobrīd es uzskatu, ka tomēr ir jāskatās kontekstā un pamatā tas ir 91.pants. Bet 91.pants ir ierobežots tieši attiecībās uz tiesībām uz īpašumu.

Tāpat Satversmes 1.pants nosaka, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika un tātad šis princips ietver ļoti daudz un tur viņš ietver sevī gan šo... principu, gan arī teiksim, citus tiesiskas valsts principus. Tajā skaitā, tiesiskās paļāvības principu.

Un... tātad es atkārtos, bet es gribētu uzsvērt, ka tātad uz šo 1992.gada 31.decembri, kurš tagad ir noteikts kā tāda robežšķirtne, cilvēkiem bija tātad izvēles iespējas - vai nu zemi, vai arī kompensācijas sertifikātus. Un viņi attiecīgi pēc tā arī izvēlējās.

Taču, protams, šis termiņš... viņš bija paredzēts likumā, respektīvi, tātad nevis likumā, bet Augstākās padomes 1991.gada 15.maija lēmumā "Par tiesībām saņemt kompensāciju par 1940.gada 2.jūlijā Latvijas Republikas lauku apvidos nacionalizēto zemi. Viņš noteica kompensācijām šo termiņu.

Bet, kā es jau teicu, arī vēlāk tomēr bija iespēja cilvēkiem saņemt kompensācijas, taču tomēr garantējot viņiem tiesības saņemt kompensāciju naudā, tomēr viņi tika sadalīti pēc šī termiņa, kas, es uzskatu, pārkāpj taisnīguma un nediskriminācijas principu un tātad parādās šī valsts atšķirīgā attieksme, kurai nav objektīva pamata. Un tātad īpaši, ja mēs skatāmies, kas ir tās grupas, uz kurām šis termiņš attiecas. Tātad tie ir tik tiešām veci cilvēki, kas bija šie bijušie mantinieki vai arī tādi mantinieki, politiski represētās personas.

Tātad es uzskatu, ka demokrātiskā valstī pie tam arī ir jāpieturas pie visiem šiem taisnīguma principiem, tiesiskās paļāvības principa, nediskriminācijas principa un teiksim, jāskatās šo pārējo likumu kontekstā un ja tātad valsts politiski represētās personas ir noteikusi kā tādu cilvēku grupu, kam tiek piešķirta kāda valsts aizsardzība un garantijas, ņemot vērā Latvijas vēsturi, tad arī valstij konsekventi ir jārīkojas un nevis, teiksim, jāsadala šie cilvēki šādā grupā.

Ņemot vērā augstāk minēto, arī Cilvēktiesību birojs lūdz atzīt šos likumā minētos termiņus... šos likuma punktus daļā par termiņu, kas ir 1992.gada 31.decembris, par neatbilstošu Satversmes 91. un arī 105.pantam. Un arī ņemt vērā šo 1.pantu, kurš nosaka, ka Latvija ir demokrātiska republika un atzīt tos par spēka neesošiem.

Protams, varbūt, teiksim, vēl taisnīgāk būtu, ja šie panti tiktu atzīti spēkā ar to pieņemšanas brīdi, taču es pieļauju, ka tomēr skatoties uz reālo situāciju, tas nebūtu iespējams.

Tādēļ es lūdzu tiesai skatīties pēc sava ieskata.

Birojs ir apstrīdējis arī Ministru kabineta noteikumus un tādēļ 1997.gada 20.maija noteikumi nr.187 - "Kārtība, kādā izmaksājama kompensācijas nauda, dzēšot par bijušo zemes īpašumu lauku apvidos piešķirtos zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus"... Būtībā šie Ministru kabineta noteikumi ir izdoti saskaņā ar likumu "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 12.pantu un Ministru kabinets ir rīkojies savas kompetences ietvaros, protams, arī saskaņā, kā to ir noteicis likums, taču arī šajos Ministru kabineta noteikumos ir šīs, biroja prāt, diskriminējošās normas.

Un tādēļ mēs lūdzam atzīt par spēkā neesošu arī termiņu šajos punktos, taču tā argumentācija ir būtībā identiska ar likumu... tādēļ es neatkārtošu...

A.Endziņš

Paldies.

Tiesnešiem ir kādi jautājumi? Lepses kungam, lūdzu!

A.Lepse

Sakiet, lūdzu, jūs runājat par politiski represētajiem... bet kā te Kusiņa kungs sākumā teica, šīs normas attiecas arī uz citām personu kategorijām. Jūs savā runā runājat tikai par politiski represētajiem. Kā tas ir?

L.Bikseniece

Nē, es minēju arī šos bijušos zemes īpašniekus, kas ir, kā jau es teicu...

A.Lepse

Vai nu visi ir veci un nespējīgi un tamlīdzīgi... visi tie, ko jūs uzskaitījāt... Pirmās šķiras mantinieki... un tamlīdzīgi.

L.Bikseniece

Būtībā, jā. Tāpat arī Saeima, nosakot šo loku, viņa šīs tiesības nepiešķir ikvienam, bet tomēr tikai šīm grupām. Birojs to neapstrīd to veidā, bet ir jāpaplašina pilnībā.

A.Lepse

Sakiet, lūdzu. Vai tās sūdzības tiek, pieņemsim, no Jūrmalas ienāk arī... No personām, kas ir saņēmušas zemi Jūrmalā? No Rīgas pienāk vai no kādiem citiem apvidiem arī?

L.Bikseniece

Es neatceros no Jūrmalas....

A.Lepse

Tur par zemi maksā vairāk nekā 28 lati kā par kompensācijas sertifikātu, ja? Jūsu priekšlikums, šobrīd es saprotu, ir tāds, lai valsts izpērk šos kompensācijas sertifikātus par 28 latiem šīm personu kategorijām.

L.Bikseniece

Valsts jau dzēs šīm personu kategorijām sertifikātus naudā. Vienīgi...

A.Lepse

Tie, kuri nav pietiekušies, tiem nedzēs. Jūs piedāvājat dzēst tiem, kuri ir paņēmuši zemi un tagad viņi vairs nevēlas.... lai zeme tiktu izpirkta par šo naudu? Jeb kā?

L.Bikseniece

Nē, tik plaši šī biroja prasība nav. Būtībā arī, ja šīs normas tiktu atzītas par spēkā neesošām, viņas attiektos uz tiem cilvēkiem, kam šī kompensācija ir piešķirta.

A.Lepse

Bet jūs rakstiet par to, ka cilvēki ir izvēlējušies zemi. Jūs savā runā arī jau sakāt, ka tagad viņi to zemi negrib. Nu... un ko tad darīt? Viņi grib atteikties. Ko darīt?

L.Bikseniece

Tās sūdzības, kas ir bijušas birojā un teiksim, kā mēs šo prasību tomēr esam mērķējuši - tas ir, attiecībā uz cilvēkiem, kam kompensācija ir piešķirta, bet kam šī kompensācija ir piešķirta vēlāk, jo, kā es teicu, arī pēc šī termiņa piesakoties uz kompensācijām...

A.Endziņš

Bet kompensācijas sertifikātu veidā?

L.Bikseniece

Jā... tika piešķirtas sertifikātu veidā. Tagad ir jautājums par to, kam šie sertifikāti tiek dzēsti. Protams, tā prasība nav tik plaša, lai reforma pilnīgi visu apgrieztu kājām gaisā.

A.Lepse

Jūs apstrīdat tāpat atbilstību 105.pantam, ka valsts ir samazinājusi attiecīgo īpašumu vērtību. Kādā veidā? Kā ir aizskartas īpašuma tiesības? Kompensācijas sertifikāti tiek dzēsti ar valsts nekustamo īpašumu sākotnēji, ne tikai naudā... bet sākotnēji bija, ka tiek dzēsti par valsts nekustamo īpašumu. Kādā veidā tiek samazināta kaut kāda īpašuma vērtība?

Un otrs jautājums. Jūs sakāt, ka tāpat nav taisnīga kompensācija. Vai starptautiskajā praksē ir paredzēts kaut kas, ka notiek kaut kāda īpašuma neatdošana vai atdošana, nacionalizācija vai vēl kaut kas... Vai tiek kompensēta šī vērtība pēc tirgus vērtības... šie īpašumi? Jeb kaut kā savādāk ir starptautiskā prakse un vai liecina par kaut ko citu?

L.Bikseniece

Nu, Eiropas Cilvēktiesību tiesā ir bijušas skatītas lietas tieši par taisnīgu kompensāciju īpašumam. Un, cik es zinu praksi, tad tiesas pieeja ir bijusi, ka šai kompensācijai ir jāatbilst šī īpašuma reālajai vērtībai. It īpaši daudz šīs lietas tiek skatītas pret Grieķiju, pret Turciju, cik es zinu. Un tad tiesa ir atzinusi arī šo 105.pantu, kā es minēju, un tieši taisnīgas atlīdzības gadījumā, teiksim, saistībā ar 91.pantu. Ja tā ir, teiksim, diskriminācija, tad tā ir jāpiesaista pie kaut kādām tiesībām un tās varētu būt tiesības uz īpašumu, uz taisnīgu atlīdzību.

A.Endziņš

Paldies.

Ušackas kundze. Lūdzu!

A.Ušacka

Kas ir tieši šī pieteikuma pamatā? Reālās sūdzības? Cik jūs saņēmat... kāda laika periodā? Kā radās šī problēma? Vai viņa radās tikai šogad? Šeit ir Politiski represēto apvienības vēstule... Vai tas jau agrāk bija atsūtīts?

L.Bikseniece

Sūdzības bija arī agrāk. Es nevarētu teikt, ka šo sūdzību ir birojam bijis ļoti daudz. Bet nu, teiksim, tomēr līdz desmit kaut kur varētu būt. Bet kā šī Politiski represēto apvienības sūdzība, teiksim, viņa arī runā vairāku cilvēku vārdā... Tā kā es uzskatu, ka nu ne jau te apvienībai ir kaut kas slēpts. Un jāsaka, ka sūdzības ir bijušas agrāk arī.

A.Ušacka

Kādā laika periodā?

L.Bikseniece

Tas nav tikai šobrīd. Arī 1999. jau agrāk... tika iesniegts apstrīdēt šo jautājumu.

A.Ušacka

Un nākamais jautājums. Satversmes tiesa jau izskatīja vienu lietu 1999.gadā, spriedums nr.04-01-1999, kur arī bija runa par politiski represētām personām un šo pieteikumu iesniedza arī Cilvēktiesību birojs. Kāpēc jau tolaik Cilvēktiesību birojs šajā pieteikumā nepievērsa uzmanību šai problēmai, kāpēc vajadzēja paiet trim gadiem, lai mēs atkal atgrieztos vismaz attiecībā par šo kategoriju, par šo problēmu?

L.Bikseniece

Tajā laikā Cilvēktiesību birojam ar likumu bija dota iespēja apstrīdēt tikai Ministru kabineta noteikumus.

A.Ušacka

Jā. Bet tagad jūs arī apstrīdat Ministru kabineta noteikumus?

K.Bikseniece

Līdz ar to arī tajā laikā tās prasības... teiksim, ja tika iesniegtas, tad būtībā birojam vēl tikai sākās šī prakse - apstrīdēt kaut kādas lietas Satversmes tiesā.

A.Ušacka

Vai tas nozīmē, ka šie cilvēki, ne tikai politiski represētie, par kuriem jūs runājat, tomēr toreiz nesajuta šo aizskārumu? Un kāpēc viņš parādījās tikai šogad? Tātad tik ilgi jau no tā likuma pieņemšanas... tā problēma nebija aktuāla? Nu, labi, vēlāk, kad jau bija šīs tiesības griezties? Jūsprāt kāpēc tikai šogad Cilvēktiesību birojs griezās ar šo pieteikumu?

L.Bikseniece

Es domāju, ka cilvēki sajuta šo aizskārumu...

A.Ušacka

Nu bet kāpēc tikai tagad? Vai tad aizskārums nebija jau agrāk?... Nu, labi... paldies. Viss.

A.Endziņš

Čepānes kundze, lūdzu!

I.Čepāne

Pirmais jautājums. Es izlasīju tā ļoti uzmanīgi vairākas reizes to jūsu pieteikumu. Vai jums ir zināmi arī normatīvie akti, kas tika pieņemti tad, kad sākās zemes reforma, proti, vairāki Augstākās padomes lēmumi, kas tagad ir lietā? Un arī - vai jūs esat iepazinies ar stenogrammām, ja runājam par šo vēsturisko interpretāciju 90.gadu sākumā. Vai Augstākā padome kaut ar vienu vārdu teica, ka šie sertifikāti, tātad šī kompensācija, tiks dzēsta naudā?

L.Bikseniece

Jā, šie normatīvie bija un tie bija Augstākās padomes lēmumi, kur arī tika sākotnēji paredzēts šis termiņš, kurā ir jāpiesakās kompensācijām. Un arī šo lēmumu minēja, kā es teicu, arī... Situācija jau bija tāda, ka varēja uz kompensāciju pieteikties arī vēlāk.

I.Čepāne

Bet vai tad neiznāk tā, ka tie cilvēki, kas uzticējās tomēr valstij... Es jums varu pateikt, ka tajā laikā tiešām, arī stenogrammās varat pārlicināties, ka neviens nedomāja par kaut kādu naudas maksāšanu. Šie cilvēki, kas uzticējās valstij un nemainīja savus pieteikumus kā vējrādītāji, protams... pamatā visam ir valsts politika, kāpēc tas tika darīts. Ja viņi tomēr tika gandarīti ar šo te sertifikātu dzēšanu naudā, tad, ja reiz pieteicās, noticeja, un tagad tomēr viņi saņēma to sertifikātu dzēšanu naudā.

L.Bikseniece

Tā varētu būt. Bet tomēr...

I.Čepāne

Un tad es jums gribētu pajautāt: vai jūs aptuveni esiet apsvēruši, cik tas varētu šodien valstij izmaksāt, ja šāds termiņš tiktu atzīts par neatbilstošu Satversmei? Jums ir kaut kāds priekšstats?

L.Bikseniece

Varbūt vairāk par skaitļiem, teiksim, par personu loku, kurus tas skar, varbūt varētu pastāstīt pieaicinātā persona. Taču, kā jau es teicu, mēs negribam tik ļoti paplašināt, ka arī tām personām, kas ir saņēmušas zemi, tagad pēkšņi tā zeme būt jāizpērk. Tāda mūsu prasība nav. Tas attiektos uz cilvēkiem, kam arī pēc šī termiņa, kuri pieprasīja kompensāciju un kam arī viņa tika piešķirta, taču

viņi, lai arī esot bijušie īpašnieki vai pirmās šķiras politiski represētie mantinieki ...lai arī viņi varētu saņemt šos...

I.Čepāne

Un vēl viens jautājums. Jūs savā pieteikumā minat Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas protokola 1.panta prasības, ka tiek pārkāptas. Vai jūs esat paskatījusies, kāds ir likums, kas tika pieņemts sakarā ar šī te panta ratifikāciju?

L.Bikseniece

Latvija, ratificējot konvenciju, ir izdarījusi atrunu...

I.Čepāne

Kādu?

L.Bikseniece

... ka cilvēki nevar sūdzēties par šo pantu.

I.Čepāne

Nu, tās atrunas gan neattieksies uz īpašuma reformu. Vai mums Latvijā ir īpašuma reforma? Nu... zemes reforma jau laikam ir. Nav jau īpaša likuma par denacionalizāciju kā tādu.

L.Bikseniece

Nē, protams, šī reforma ir. Taču... jā, par šo atrunu zinu un arī ko tā nozīmē, bet manuprāt tā tiešām vairāk attiecas uz to, ka cilvēki nevar iesniegt sūdzības... tiesības uz īpašumu tās ir gan Satversmē, gan arī, teiksim, Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un ANO.

I.Čepāne

Vai jums ir zināms, ka likumā "Par zemes reformu pilsētās" vispār nav tādas īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšana naudā? Vispār nav... Un ja tagad tiktu atlikts šis te termiņš, ko tad darītu tie tālāk... tas jau ir nākošais... Jūs to esat aptvērusi? Vispār nav... sertifikātus nedzēs naudā un tur jau arī politiski represētās personas ir un bijušie zemes īpašnieki, kas ir pieprasījuši noteiktā termiņā... Viņiem jau izmaksā tiešām šos nožēlojamus sertifikātus. Pilsētās pat pēc 40.gada vērtības... Kāds ir konsekvences pēc tam, kāpēc jūs šos cilvēkus neaizstāviet?

L.Bikseniece

Kā jau es teicu, mēs rīkojamies un iesniedzam šīs prasības uz iesniegumu pamata un, teiksim, šie iesniegumi bija, kad mēs iesniedzām un šis arguments ir: ja valsts tomēr izlemj dot kaut kādas garantijas, tad nu tas jādara ir taisnīgi. Teiksim, tā kā šajā gadījumā, es uzskatu tā, ka ja šī kategorija tika izvirzīta, tad tas termiņš tomēr nav tik pamatots. Taču, protams, es varu atzīt, ka

zemes reformas gaitā ir bijušas vairākas tādas lietas, kas nebūtu uzskatāmas par taisnīgām un iespējams, būtu apstrīdamas.

Protams, kā jau es teicu pašā sākumā, zemes reforma jau ir gandrīz beigusies. Ir, teiksim, jābūt ļoti spēcīgam pamatojumam, lai kaut ko mainītu. Bet nu tādēļ mēs lūdzam Satversmes tiesu izvērtēt šīs normas un izlemt, kā būtu atbilstošāk Satversmei.

A.Endziņš

Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim ir kādi jautājumi? Lūdzu!

G.Kusiņš

Jā. Man ir vairāki jautājumi.

Pirmkārt. Sakiet, lūdzu, vai piesakoties uz šo kompensāciju tika šķirotas personas atkarībā no tā, vai viņas bija politiski represētās vai nebija politiski represētās... Tad, kad viņas pieteicās līdz 1992.gada 31.decembrim?

L.Bikseniece

Nē.

G.Kusiņš

Tātad nebija šķirotas, pieteikšanās termiņš bija pilnīgi visiem viens. Paldies.

Sakiet, lūdzu, vai tiem, kas pieteicās, bija brīvas izvēles tiesības ņemt zemi vai kompensācijas sertifikātus un sakiet, lūdzu, vai viņi zināja šo termiņu... tas termiņš gan tika pagarināts... vai viņi zināja šo termiņu? Vai tas bija publiski zināms?

L.Bikseniece

Es diez vai varu atbildēt, vai zināja visi cilvēki... Es uzskatu, ka tas bija publiski darīts zināms. Bet, arī kā mēs redzam no birojā saņemtajām sūdzībām, ļoti bieži cilvēki nav zinājuši daudzas lietas, teiksim, dzīvojot kaut kur lauku pagastos... Kādreiz viņi paši nezināja, vai kādreiz arī tur zemes komisijas bija neprecīzi informējušas. Tādēļ teikt, ka visi... apgalvot, ka visi to zināja... es arī nevaru. Bet būtībā...

G.Kusiņš

Bet publiski bija izsludināts... Bija pieteikšanās uz kompensāciju līdz 1992.gada 31.decembrim. Un tas bija leģitīmi likumīgi izsludināts atbilstoši tajā laikā noteiktajā kārtībā.

L.Bikseniece

Nu, tajā laikā tāda kārtība...

G.Kusiņš

Tas bija Augstākās padomes pieņemtais lēmums, ja?

L.Bikseniece

Jā.

G.Kusiņš

Paldies.

Trešais jautājums ir tas, ko tiesnesis Lepses kungs jau jums iesākumā jautāja. Jūs apstrīdat 1. un 3.apakšpunktu no šī 12.panta uzskaitījuma. Sakiet, lūdzu, jūs neapstrīdat 2.apakšpunktu. Man jums ir jautājums - kāpēc? Jo tur arī ir termiņš... tur ir gan cits termiņš, tur ir termiņš 20.jūnijs. Sakiet, lūdzu, vai tad Valsts cilvēktiesību birojs iestātos arī par šo pirmās šķiras mantinieku šķirošanu atkarībā no tā, kā viņi pieteikumus ir iesnieguši? Tur tas termiņš pat ir vēl ātrāks. Kāpēc jūs 2.punktu neapstrīdat, jo es neredzu to konsekvenci jūsu pieteikumā.

L.Bikseniece

Sagatavojot pieteikumu vairāk tā prasība tiešām bija balstīta uz to, kāds bija tas termiņš kompensācijai un teiksim, kāda tālāk bija tā vēsture un 2.punktiņš nu varbūt nedaudz ir savādāks un tur viņš arī, teiksim, paredz gan tiem, kas ir prasījuši zemi vai kompensāciju... teiksim, nešķirojot un teiksim, ja tie cilvēki, kam bija uz to brīdi šī vēlme atgūt īpašumu, tas termiņš bija... un šī prasība nedaudz no cita punkta tika gatavota. Bet es pieļauju, ka varbūt arī...

G.Kusiņš

Bet tad sakiet, lūdzu, ja Valsts cilvēktiesību birojā vērstos, teiksim, šodien kādu persona, kas ir pirmās šķiras mantinieks un pateiktu, ka viņš ir iesniedzis nevis līdz 20.jūnijam, bet pēc 20.jūnija. Sakiet, lūdzu, vai jūs arī iesniegtu pieteikumu Satversmes tiesā tieši tāpat kā jūs rīkojāties tagad, jo jūs tad šķīrotu? Vai pateiktu, ka... ir arī diskriminācija, ka ir vieni, kas var iesniegt līdz 20.jūnijam, un pirmās šķiras mantinieki, kas iesniedza pēc 20.jūnija, tur ir diskriminācija. Vai jūs arī iestātos un iesniegtu pieteikumu Satversmes tiesā?

L.Bikseniece

Es pieļauju, ka iesniegtu. Protams, es to neizlemju viena pati un arī mēs tiešām arī ņemam vērā šīs sūdzības, to skaitu un it īpaši, ja, teiksim, ir sūdzības, kas pārstāv vairākas, kā šajā situācijā, ka tās ir no organizācijas, kurai mēs uzticamies, ka viņa, teiksim, pārstāv šos cilvēkus un kā viņi ir to problēmu formulējuši.

G.Kusiņš

Vēl pāris jautājumu. Viens jautājums būs sakarā ar to precizējumu, ko Valsts cilvēktiesību birojs ir iesniedzis un kas ir pievienots lietas materiāliem. Tā ir pirmā lapaspuse, otrā rindkopa no

apakšas. Un tur ir rakstīts, ka politiski represēto gadījumā vairākas politiski represētās personas tikai pēc 1992.gada 31.decembra ir savākušas dokumentus, lai pierādītu represiju faktus un vēlāk ieguvušas politiski represētās personas statusu. Taču apstrīdētās normas liedz visiem politiski represētajiem izmantot šīs sociālajai grupai piešķirtās tiesības.

Sakiet, lūdzu, vai gadījumā, ja persona ir pieteikusies līdz šim minētajam termiņam, līdz 31.decembrim, un gadījumā, ja teiksim, gadu atpakaļ viņa ir atzīta par politiski represēto, sakiet, lūdzu, vai viņai ir šādas tiesības, jo no šī teikuma izriet, ka viņai šobrīd nav šo tiesību.

L.Bikseniece

Vai varētu precizēt nedaudz...

G.Kusiņš

Jūsu precizējumā, kas ir pievienots lietai... paņemiet lūdzu... Tas ir pirmās lapas apakšā, otrā rindkopa no apakšas.

L.Bikseniece

Tas arguments ir, ka tātad...

G.Kusiņš

Satversmes tiesa savā 1999.gada spriedumā atzina, ka šī pieteikšanās nebūtu ierobežojama ar šo minēto termiņu. Un ka personas par politiski represētām varētu tikt atzītas arī vēlāk, kad viņas savākušas visus šos nepieciešamos materiālus. Jūs savā precizējumā esat rakstījuši tā, ka ja personas pēc 1992.gada 31.decembra ir savākušas dokumentus un pierādījušas, un viņas ir atzītas par politiski represētām... Pieņemsim tādu situāciju. Ja persona pieteicās vēl nebūdamā politiski represētā, pieteicās uz to kompensāciju, bet par politiski represēto šī persona ir atzīta tikai pagājušogad vai aizpagājušogad, tas ir, pēc 1992.gada. Sakiet, lūdzu, vai tad tas liedz... jūs rakstāt, ka apstrīdētās normas liedz izmantot piešķirtās garantijas. Vai viņi var saņemt šo kompensāciju naudā, ja šīs personas ir vēlāk atzītas par politiski represētām?

L.Bikseniece

Būtībā nav viņām šīs tiesības liegtas...

G.Kusiņš

Paldies.

Un vēl viens jautājums. Tas tāds... nu es nezinu, tāds vairāk filozofisks. Jūs teicāt, ka šobrīd šīs personas ir aizskartas un patiesībā, ja mēs runājam godīgi, tad šis aizskārums acīmredzot ir sertifikātu cena, kas ir atšķirīga no tās, kas ir valsts noteiktās - 28 lati. Es vakar intereses pēc paskatījos, kāda ir īpašuma kompensācijas sertifikātu tirgus cena, tie ir 17 lati, nedaudz pāri par 17 latiem par vienu sertifikātu. Sakiet, lūdzu, cik... nu, kā var spriest no Augstākās padomes

stenogrammām... tur tā uzticēšanās pakāpe bija daudz lielāka, bet vēlāk, parādoties sertifikātu tirgus vērtībai, šī uzticība krasi samazinājās. Šobrīd sertifikātu tirgus... īpašuma kompensācijas sertifikātu tirgus vērtība ir vairākkārt paaugstinājusies un šobrīd sasniedz 17 latus. Sakiet, lūdzu, mans jautājums ir, vai jūsprāt būtu tiesību aizskārums, ja tirgus parādītu, ka īpašuma kompensācijas sertifikātu vērtība ir nevis 28, bet, teiksim, 32 lati. Vai tad būtu tiesību aizskārums?

L.Bikseniece

Tas tiesību aizskārums būtu mazāks. Taču tam ir arī valstī... nosakot ar likumu šīs garantijas, arī ir jāīstojas taisnīgi un ir jāpiešķir taisnīga arī šo sertifikātu cena. Es pieļauju, ka ja šobrīd viņa ir augstāka, prasība tika gatavota vasarā, jo tie iesniegumi bija vēl iepriekš, kad tā cena bija vēl zemāka un teiksim, viņa ir ļoti svārstīga. Un ja valsts izlemj garantēt šo dzēšanu naudā par konkrētu vērtību, nu tad tas ir kaut kas... un ir jāgarantē taisnīga...

G.Kusiņš

Paldies.

Nav vairs jautājumu.

A.Endziņš

Paldies.

Vai ir vēl jautājumi? Nav. Paldies.

Tiesnešiem? Ušackas kundze. Lūdzu!

A.Ušacka

Es īsti nesapratu. Tātad lietas materiālos un tātad viedoklī, kuru iesniedza Cilvēktiesību birojs 2002.gada 23.oktobrī, jūs rakstāt, ka jūs sašaurināt savu iepriekšējo prasību. Vairāk nav norādīts Satversmes 1.pants, bet te jūs runājat par Satversmes 1.pantu. Vai jūs atkal maināt savu viedokli?

L.Bikseniece

Gatavojoties sēdei un izpētot šos materiālus, es uzskatu, ka pamataizskārums šeit ir Satversmes 91.pants. Taču, kā jau es teicu, arī tas ir viens no demokrātiskas valsts principiem, un tādēļ atsaucos arī uz šo 1.pantu, kas, manuprāt, ietver gan, teiksim, taisnīgumu, gan arī...

A.Ušacka

Jūsu prasība ir arī par 1. vai nav? Ir sašaurināts vai nav?

L.Bikseniece

Tad, ja man būtu tāda iespēja šobrīd, tad es lūgtu Satversmes tiesu izvērtēt 1.pantam atbilstību... ja tas ir iespējams. Ja tas pēc procedūras nav iespējams, tad lai paliek 91.pants.

A.Endziņš

Čepānes kundze? Lūdzu!

I.Čepāne

Es gribētu ar papildjautājumu noprecizēt. Ņemot vērā to, ko jūs atbildējāt Kusiņa kungam, jūs teicāt, ka valsts garantē cenas īpašuma kompensācijas sertifikātu... ka cilvēki uz to paļāvās. Kad tad valsts garantēja to... ?

L.Bikseniece

Nē, es nedomāju, ka valsts garantēja... bet ka viņi paļāvās... Es uzskatu, ka ar šiem pēdējiem grozījumiem, ko mēs apstrīdam, valsts ir garantējusi dzēst konkrētām grupām. Un ja tomēr valsts izvēlas, teiksim, dot kaut kādas garantijas, tad arī tas ir, teiksim, jādara maksimāli taisnīgi un ja šīs grupas ir izvirzītas, šie pirmās šķiras mantinieki, politiski represētie, un otrs bija šie īpašnieki, tad arī viņiem ir jāgarantē bez diskriminācijas viņu starpā.

I.Čepāne

Bet saki, vai vispār vajadzēja kaut kādas grupas izvirzīt? Varbūt, ka uz to lietu var paskatīties no otras puses. Protams, izņemot politiski represētās personas. Ņemot vērā, ka es teicu, ka pilsētās nav vispār nekāda dzēšana. Vai vispār vajadzēja izvirzīt? Iespējams, ka tikai politiski represētajiem. Es jums varu piekrist, ka spēles noteikumi ir dažādi. Un līdz ar to, ka ir kaut kādas īpašas grupas izvirzītas, vai tad netiek aizskartas visu pārējo sabiedrības locekļu intereses, kas arī ir dzīvojuši šajā okupācijas laikā.

L.Bikseniece

Birojs saprot, ka valstij nebija iespējas garantēt visiem šīs tiesības un tas būtu nedaudz cits jautājums, teiksim, vērtēt, vai tieši šīs ir tās grupas, kuriem vajadzēja... Birojs neapstrīd šos kritērijus, kas ir noteikti: bijušie īpašnieki, bijušo represēto mantinieki... Un tā kā tomēr arī ar citiem likumiem šiem politiski represētajiem tiek piešķirta tāda nedaudz prioritāte, tad iespējams, ka tāda tā situācija bija. Taču es pieļauju, ka tikpat labi varētu arī strīdēties, vai tiešām tas ir tās grupas... Bet mēs to savā prasībā neapstrīdam.

A.Endziņš

Paldies.

Tad vārds tiek dots Saeimas pārstāvim Gunāra Kusiņam. Arī atgādinu jums, ka lietas faktisko apstākļu izklātam un juridiskajam pamatojumam saskaņā ar Satversmes tiesu likuma 28.panta 6.daļu laiks ir 30 minūtes.

Lūdzu!

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis apgalvo, ka šeit ir noticis pārkāpums un ir notikusi diskriminācija attiecībā... atkarībā no pieteikšanās termiņa. Vismaz tā tas izriet no beidzamā precizējuma, kas ir lietas materiālos.

Mūsaprāt, šādam viedoklim nevar piekrist vairāku apstākļu dēļ. Pirmkārt, manuprāt šeit ir jārunā par zemes reformu kā tādu, par to, kāds bija zemes reformas mērķis. Un zemes reforma jau ne pirmo reizi tiek rūpīgi aplūkotas Satversmes tiesā. Tas ir bijis jau 1998.gadā izskatot vienu lietu, kur bija runa par īpašuma kompensēšanu.. Un šeit ir runa šobrīd šajā lietā arī par ļoti seniem termiņiem - par vairāk nekā desmit gadiem... Arī tas mums vienmēr ir jāpatur prātā, kāda situācija var rasties, ja mēs runājam par tik seniem termiņiem.

Mūsaprāt ir jāņem vērā tas, ka zemes reforma pēc savas būtības ir jāapskata kā vairāku normatīvo aktu kopums, kā komplekss, un kopš zemes nacionalizācijas 1940.gadā ir pagājis ļoti ilgs laiks. Zeme ir izmantota citiem mērķiem un objektīvu apstākļu dēļ nav iespējams atjaunot patiešām visu šo situāciju, kāda bija vairāk nekā 50 gadus atpakaļ.

To, ka nav iespējams atjaunot iepriekšējo situāciju Latvijā, valsts zināja jau iepriekš un tas bija arī viens no argumentiem, kāpēc Latvijas valsts 1997.gadā, pieņemot likumu par 1950.gada 4.novembra Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1., 2., 4., 7. un 11.protokolu, 1.pantā ir noteikts, ka šī 1.protokola 1.panta prasības - personas tiesības uz īpašumu - neattieksies uz īpašuma reformu, ko regulē PSRS veiktās aneksijas laikā nacionalizēto, konfiscēto, kolektivizēto un citādā veidā nelikumīgi ekspropriēto īpašumu atdošanu vai kompensāciju izmaksu bijušajiem īpašniekiem vai viņu mantiniekiem.

Satversmes tiesa, jau izskatot vienu lietu 1998.gadā, ir norādījusi, ka īstenojot īpašuma reformu, ir pieļaujama gan bijušo īpašnieku, gan arī citu īpašumtiesību subjektu ierobežošana sabiedrības interesēs, tas gan bija citā... pastāvēt citiem lietas apstākļiem, taču mums ir jāpatur prātā, ka Latvijas valsts atbilstoši savām starptautiskajām saistībām šādu atrunu ir paredzējusi.

Nākamais, kas, manuprāt, ir jāņem vērā, ir tas, ka zemes reformas ietvaros ļoti būtiski ir apskatīt pilnīgi visu laukumu, ja tā var teikt. Un mūsaprāt, ir pieļaujama dažādu gan bijušo īpašnieku, gan citu īpašuma tiesību subjektu tiesību ierobežošana sabiedrības interesēs. Jāsaka tā, ka šeit šie noteiktie termiņi darbojas it kā uz abām divām pusēm. Un visa šī īpašuma reforma vienmēr ir kādam izdevīga, kādam neizdevīga, bet mums ir jāskatās sabiedrības kopumā intereses. Es šaubos, vai ir iespējama īpašuma reforma pēc 50 gadiem tā, lai pilnīgi visi paliktu apmierināti, lai tiktu atjaunots pilnīgi viss, kas ir bijis. Manuprāt, šādas lietas nav iespējams izdarīt.

Nākamais, par ko es gribētu runāt, ir likumā minētais termiņš. Jā, likumā patiešām sākotnēji bija noteikts 1992.gada jūnijs, pēc tam šis termiņš tika pagarināts uz 31.decembri, tā rezultātā kopīgais šis pieteikšanās termiņš bija apmēram pusotrs gads. Vispārīgi kāpēc tiek noteikti termiņi? Es gribētu vērēt tiesas uzmanību uz to, ka termiņš nav šeit vienīgā vieta Latvijas likumdošanā, kur parādās termiņi.

Kāda ir termiņu nozīme jurisprudencē? Manuprāt, termiņš tiek noteikts divu iemeslu dēļ: tiesiskās skaidrības principa ievērošanas nolūkā un tiesiskās palāvības principa ievērošanas nolūkā.

Kāpēc? Manuprāt, ir nepieciešama skaidrība abām divām pusēm. Mēs nevaram bezgalīgi ilgi teikt, ka personas atkal varēs pieteikties, pieteikties, pieteikties... jo tas vienus nostāda, manuprāt, nepamatoti izdevīgākā situācijā par tiem otriem, jo arī otriem ir nepieciešama skaidrība par savu tālāko likteni. Vairākas reizes literatūrā ir pieminēti tā sauktie "Breša zemnieki". Es nedomāju, ka tas ir veiksmīgs apzīmējums attiecībā uz kādu personu kategoriju, bet viņi tika pretnostatīti tiem bijušajiem zemes īpašniekiem. Un tikai manuprāt, veiksmīgas Augstākās padomes normatīvās bāzes dēļ šīs pretrunas tika atrisinātas.

Termiņš ir citos likumos. Piemēram, Vēlēšanu likums. Ir rakstīts, ka kandidātu sarakstu var iesniegt līdz 60.dienai pirms vēlēšanu dienas. No vienas puses mēs varētu teikt: bet kāpēc ne vēlāk? Kāpēc nevar pieteikties mēnesi pirms tam? Jeb nedēļu pirms tam? Vai šeit ir pārkāptas kādas personas tiesības, kas kļūst par Latvijas pilsoni naturalizācijas kārtā mēnesi pirms vēlēšanām. Viņš atbilst visiem pārējiem nosacījumiem, viņš varētu kandidēt. Bet viņš, lūk, vairs nevar kandidēt, jo tas termiņš bija iepriekš.

Atgriezīsimies pie lietas būtības. Kā jau atbildētāja teica... es atvainojos, kā jau Valsts cilvēktiesību biroja pārstāve teica, mums ir iespējams ir iespējams konstatēt, ka bija brīvi šīm personām tiesības izvēlēties, vai ņemt zemi, vai ņemt kompensāciju.

Bez tam, šī izvēle netika balstīta uz to, kas vēlāk parādījās pēc diviem gadiem, šo kompensēšanu naudā. Šī izvēle balstījās uz ticību valstij, uz tiesisku paļāvību, ka persona var paņemt vai nu zemi, vai nu īpašuma kompensācijas sertifikātus. Šis termiņš toreiz netika saistīts ar īpašuma kompensācijas sertifikātu maksāšanu par šiem sertifikātiem naudā. Līdz ar to man liekas, ka šeit cilvēki zināja, ko viņi dara, apzinājās savas darbības sekas.

Konkrēti par 12.panta 2.daļas 1. un 3.punktu. Par šo apakšpunktu, par šo ieceri.

Kā redzams no Saeimas stenogrammām, šī iecere ir bijusi nevis šķirot politiski represētos, bet gan skatīties uz to personu kategoriju, kas ir pieteikušās... kas ir pieteikušās kompensācijas saņemšanai. Un arī Valsts cilvēktiesību biroja pārstāve uz manu jautājumu atbildēja, ka pieteikšanās termiņš nebija politiski represētajiem citāds, kā visiem pārējiem. Pieteikšanās termiņš attiecībā uz zemes reformas laiku... zemes reformas likumiem, bija pilnīgi visiem, kam bija tiesības pieteikties uz kompensāciju. Šeit nav kā atsevišķa kategorija izdalīta politiski represētie.

Pirmajā mirklī varētu likties, ka šīm kategorijām ir šis termiņš. Godātā tiesa, bet tā nav taisnība! Nav šīm kategorijām šis termiņš. Ir viens termiņš, jeb pareizāk sakot, ja mēs uzmanīgi paskatāmies, ir divi termiņi. Viens termiņš ir 31.decembris un otrs termiņš ir 2.apakšpunktā, ir 20.jūnijs. Ir viens termiņš visiem, kam ir tiesības pieteikties uz kompensāciju un kas brīvi izvēlās šo kompensāciju.

Līdz ar to man liekas, ka mēs apzināti vai neapzināti novirzāmies no tā, kas ir apspriešanas būtība. Un apspriešanas būtība ir termiņš un tādēļ es jau teicu, ka man liekas, ka šis ir galvenais punkts, kas ir jāapskatās.

Ja mēs paskatāmies, kā Satversmes tiesa ir vērtējusi attiecībā uz šīm kategorijām. Satversmes tiesa 1999.gada 20.aprīlī, izskatot lietu, kas jau tika pieminēta šeit attiecībā uz politiski represētajiem, atzina, ka ... Es šeit citēju: "Satversmes tiesa uzskata, ka likuma "Par zemes

privatizāciju lauku apvidos” 12.panta 1.daļā paredzētajos gadījumos atzīstot īpašuma tiesības uz zemi, bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem ir tiesības saņemt īpašuma kompensācijas sertifikātus.”

Bet saskaņā ar 12.panta 2.daļu tikai kā papildus priekšrocības atsevišķām bijušo zemes īpašnieku vai mantinieku kategorijām, tajā skaitā šo kategoriju politiski represētajām personām ir dotas tiesības dzēst zemes īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā. Šī ir Satversmes tiesas atziņa, kas ir ierakstīta 1999.gadā vienā spriedumā, kas ir netieši saistīta ar šo lietu. Līdz ar to, manuprāt, Satversmes tiesa šeit pareizi ir nošķīrusi šo atšķirību. Šeit nav runa par to, ka šīs personas tiek atšķirtas jeb dalītas kaut kā. Tieši tāpat, kā nevar būt runa par to... kā jūsu atbilde uz otro apakšpunktu arī mani pārliecināja, ka šeit runa par to, ka arī šie pirmās šķiras mantinieki tiek kaut kā dalīti. Vienkārši ir viena personu kategorija, kas ir pieteikusies, un tad mēs šīs kategorijas ietvaros pēc citiem nosacījumiem skatāmies, kam varētu kompensēt naudā.

Ja mēs atceļam termiņu, iznāk tā, ka varēs prasīt arī šodien un rīt. Sakiet, lūdzu, vai tā būtu tiesiskā palāvība - bezgalīgi turpināt zemes īpašuma reformu? Mēs varam runāt par šīs lietas sekām politiskajām vai saimnieciskajām, vai ekonomiskajām sekām, bet manuprāt, ja mēs gribam konsekventi pieiet šai lietai, mums šai lietai būtu jāpieiet konsekventi. Bet, ja mēs sākam aplūkot visus apakšpunktus - 1., 2. un 3., - tad mēs redzam, ka pieteikuma iesniedzēji pēc man ne visai saprotamiem iemesliem, grib šķirot šo lietu, izceļot tikai politiski represētos un izmantojot argumentāciju tikai saistībā ar politiski represētajām personām.

Man liekas, ka šeit jāņem vērā ir lietas ekonomiskās sekas. Kā mēs varam redzēt no Saeimas sēžu stenogrammām, katrs šāds valsts piedāvājums jeb katra šāda priekšrocība tomēr maksā naudu. Ir stenogrammās dažādi skaitļi pieminēti un tādēļ es aicinātu godāto tiesu izvērtēt, vai valsts ir kaut ko nepareizi rīkojusies, vai kā...

Es saprotu, ka ir iznācis netiešā veidā tā, ka valsts sākotnēji noteikusi pieteikšanās termiņu un tikai pēc tam vairākiem gadiem pateica, ka tie, kas pieteicās laikā, ir kaut kādas labvēlīgākas iespējas. Bet man ir jautājums. Sakiet, lūdzu, vai tad valsts kaut ko apzināti ir noklusējusi? Vai valsts šeit ir melojusi? Blēdījusies? Jāsaka tā, ka šāda pieeja, ka ir personām jāpiesakās un pēc tam ir kaut kādi savādāki apstākļi, tas nav pirmajā vietā Latvijas likumdošanā.

Īpašuma reforma ir attīstījusies pakāpeniski. Jūs varat paņemt likumus attiecībā uz zemes reformu gan pilsētās, gan laukos un jūs redzēsiet, ka tur ir grozījumi, grozījumi, grozījumi... Skaidrojumi, skaidrojumi un skaidrojumi. Līdz ar to mēs varam teikt, ka šeit ir koriģēti atsevišķi nosacījumi. Vēlāk ir koriģēti atsevišķi nosacījumi. Pie kam šī koriģēšana ir bijusi labvēlības virzienā un nevis nelabvēlības virzienā. Šī korekcija ir bijusi uzkrītoši skaidri redzama labvēlības virzienā. Tas ir redzams arī tad, kad pirmo reizi noteica šo iespēju kompensēt naudā un jūs varat izlasīt, tas ir Saeimas sēžu stenogrammās, tā ir Seiles kundzes runa, kas aizstāv gan vienu priekšlikumu, gan arī Tautsaimniecības komisijas iesniegto alternatīvo priekšlikumu. Tas nav vienīgo reizi Latvijas likumdošanā.

Es varu pieminēt citas reizes un citas tādas lietas. Mēs varētu salīdzināt. Bija vēlāk izdarīti grozījumi, kas deva lielākas tiesības tiem, kas zemi pieprasīja pastāvīgā lietošanā. Un vēlāk tiem,

kas tiem, kas bija pieprasījuši pastāvīgā lietošanā, bija labvēlīgākos nosacījumos zemes reformas gaitā. Bet sākumā viņi pieprasīja zemi tikai pastāvīgā lietošanā. Līdz ar to šāda pieeja, ka zemes reforma notiek pakāpeniski, nu... reformas laikā, manuprāt, tas ir neizbēgami. Tas ir neizbēgami, ar to nākas saskarties jebkurai valstij, kas manuprāt iesāk reformu nevis tā pilnīgi precīzi zinot līdz milimetram un līdz pēdējam santīmam, kādas būs sekas, bet vēlāk reformas gaitā konstatējot, kas ir noticis.

Man liekas, ka šeit ir jārunā par to, ka varbūt ir noticis kaut kāds šķietams tiesību aizskārums, bet man liekas, ka tas termiņš, kas tika noteikts - 1992. gada 31. decembris - bija noteikts taisnīgi, bija noteikts objektīvi, bija noteikts pietiekoši ilgs un Satversmes tiesa arī šajā spriedumā, kas attiecās uz represētajiem, arī teica, ka termiņiem ir jābūt saprātīgiem un taisnīgiem. Manuprāt, šis termiņš bija saprātīgs un taisnīgs, kādā bija jāpiesakās. Šī termiņa atcelšana tagad patiesībā nozīmē milzīgu triecienu zemes reformai, mēs nostādām ļoti nestabilā... Mēs varam nostādīt ļoti nestabilā stāvoklī visu pārējo un manuprāt nu... vismaz no jūsu atbildēm es neredzēju, ka ir kaut kādi aprēķini par to, kāda būtu šādas pieejas ekonomiskās sekas.

Balstoties uz šiem argumentiem, es lūdzu Satversmes tiesu atzīt pieteikumu par nepamatotu un noraidīt.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Kusiņa kungs.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Čepānes kundze.

I.Čepāne

Sakiet lūdzu, ja šodien persona... jeb, pieņemsim, vakar, ir saņēmusi apliecību, ka viņa ir politiski represēta un ja viņa ir pieteikusies savulaik līdz 1992.gada 31.decembrim, vai šodien šī politiski represētā persona ir tiesīga... pieprasīt dzēst savus īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā vai nē.

G.Kusiņš

Jā.

I.Čepāne

Un kur viņa griežas?

G.Kusiņš

Tas...

I.Čepāne

Un kurā likumā tas ir noteikts?

G.Kusiņš

Šobrīd ir tas, ka... nu, man liekas, nepareizi ir Cilvēktiesību biroja pieteikumā, ka šīs apstrīdētās normas liedz izmantot šīm grupām šīs tiesības. Manuprāt, ja persona tiek atzīta par politiski represēto, viņai ir tiesības, jo viņa kļūst par šo subjektu.

I.Čepāne

Nu ir jau Ministru kabineta noteikumi. Un Ministru kabineta noteikumi parasti jau arī mēģina kaut kādus termiņus noteikt.

G.Kusiņš

Es saprotu, ka tur ir tie ierobežojumi...

I.Čepāne

Bet ir likums "Grozījumi likumā par privatizācijas sertifikātiem" un tur ir pateikts, ka cilvēks ir, piemēram, bijis komā vai slim, vai ārzemēs, nu vai cietis autoavārijā... pieņemsim, ir tādi objektīvi apstākļi, tad Centrālā zemes komisija izvērtē, un šiem cilvēkiem dod tiesības dzēst īpašuma kompensācijas sertifikātus naudā.

G.Kusiņš

Jā, es apzināti neminēju to vienu grozījumu, kas attiecas uz Centrālo zemes komisiju tikai tāpēc, ka tas manuprāt arī attiecas uz šo lietu, bet ne tik precīzi kā šis lēmums, kas atzīst personu par politiski represēto un līdz ar to šī persona kļūst par šo subjektu. Manuprāt, šeit līdz ar to nav šī dalījuma, nav šo divu grupu, nav vieni politiski represētie un otri politiski represētie. Patiesībā ir divas grupas. Viena, kas pieteicās termiņā, un otra, kas nepieteicās termiņā. Līdz ar to nu tā, man liekas, ir jāskatās uz šiem termiņiem.

A.Endziņš

Paldies.

Vai vēl ir kādi jautājumi? Tad man būtu jautājums Kusiņa kungam.

Sakiet, no jūsu viedokļa... Ja Satversmes tiesa atceļ šādu termiņu. Kā tad paliktu ar tām personām, kuras ir realizējušas šo savus kompensācijas sertifikātus, bet kuriem nebija iespējas dzēst viņus naudā. Un citām, kurām bija iespējas, bet vēl nav saņēmušas un tagad.... Vai šeit nerodas arī?..

G.Kusiņš

Jā, nu patiesībā es varētu uz šo jautājumu tad, kad es uzdotu jautājumu Simsona kungam. Bet man liekas, ka šeit patiešām var rasties tādas situācijas, ka personas, kas ir atzītas par politiski represētajām, kas ir pieteikušās pēc termiņa, tad, kad bija nepieciešams pieteikties kompensācijai...

Ja viņas gadījumā šos sertifikātus būtu jau pārdevušas brīvajā tirgū... Man ir grūti pateikt, kādas varētu būt tālākās sekas un tālākās darbības, lai mēs varētu kompensēt šo situāciju un kādas iestātos gan juridiskās, gan tīri ekonomiskās sekas. Man liekas, ka šī ir lieta, kas ir jau notikusi. Līdz ar to Satversmes tiesai lemjot par to, vajadzētu paturēt prātā, ka šeit nav vienkārši termiņš, kas ir noteikts vakar un kam nav pilnīgi nekādu juridisku seku. Šeit ir desmit gadus vecs termiņš ar to, ka cilvēki sertifikātu tirgū sertifikātus varbūt jau ir pirkuši, pārdevuši vai kā savādāk izdarījuši...

A.Endziņš

Paldies.

Vai vēl ir kādi jautājumi? Nav.

Cilvēktiesību biroja pārstāvei?

L.Bikseniece

Man būtu jautājums. Jūs visu laiku runājāt par šo termiņu. Minējāt arī piemērus no Vēlēšanu likuma un tā tālāk. Vai šajā gadījumā, jūsuprāt, šis termiņš... viņš bija tik strikts, ka paredzēja šīs tiesības pieteikties uz kompensāciju tikai tad, un ka vēlāk nevarēja pieteikties un teiksim nevarēja...?

G.Kusiņš

Nē, redziet, šis termiņš sākotnēji tika noteikts laikam viens gads - līdz jūlijam. Vēlāk viņš, ņemot vērā to, ka visas personas nebija paspējušas izmantot šīs tiesības, šis termiņš ar... Augstākās padomes lēmumā tika izdarīti grozījumi un šis termiņš tika pagarināts līdz 31.decembrim. Es negribētu šeit analizēt, vai tas ir strikts, vai ne strikts. Manā jurista izpratnē tas, kas ir likumā, tas ir strikts. Un jautājums par to, vai tas ir objektīvi vai neobjektīvi... taisnīgi vai netaisnīgi noteikts... Manuprāt, termiņš, kas vienreiz ir noteikts vienu gadu, valstī publiski izsludinot, bet tam pagarinot vēlreiz par pusgadu, ir noteikuši... ir noteikts gan pietiekoši strikts, gan arī publisks un zināms. Tas ļāva visiem pieteikties uz kompensāciju.

Piemērs ar Saeimas Vēlēšanu likumu, tas bija piemērs par to, ka arī ir strikts termiņš - 30 dienas pirms vēlēšanām... 60 dienas pirms vēlēšanām.

A.Endziņš

Paldies. Vairāk jautājumu nav? Paldies, Kusiņa kungs.

G.Kusiņš

Paldies.

A.Endziņš

Tad vārds tiek dots Ministru kabineta pārstāvei Elksnes kundzei.

Arī atgādinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28. panta 6.daļu — maksimums 30 minūtes.

Lūdzu!

V.Elksne

Par cik šajā gadījumā Ministru kabineta izdotie priekšraksti... par cik šajā gadījumā netiek apstrīdēta Ministru kabineta tiesības izdot šos priekšrakstus, un šie... pēc būtības šo priekšrakstu pastāvēšana pilnīgi atkarīga no tā, kā tiesa izvērtēs likuma atbilstību Satversmei, tad man ir nepieciešams paskaidrot varbūt vēlreiz to termiņa izcelsmi ļoti īsi. Jāsaka, ka šis termiņš - 1992.gada 31.decembris - sākotnēji tika noteikts kā termiņš pieteikuma iesniegšanai. Viņš bija saistīts tikai ar īpašuma tiesību atjaunošanu. Un likumdevējs deva iespēju katram bijušajam īpašniekam jeb tiesīgai personai izvēlēties, vai saņemt zemi vai paņemt kompensāciju. Pie kam kompensācija vienmēr tika saprasta kā kompensācija vērtspapīros, nekad valsts līdz zināmam brīdim nesolīja kompensēt naudā neko.

Tātad šis termiņš nav saistīts ar sertifikātu dzēšanu. Tas, ka vienā brīdī, un tas ir 1999.gads manā izpratnē, kad tika izdarīti grozījumi likumā, patiešām šis... Un kad izveidojās papildus grupas, kurām tika dotas tiesības... pēc būtības ar 1997.gada grozījumiem tika dotas tiesības tām personām, kuras bija pieteikušās, kurām gandrīz bija atjaunotas īpašuma tiesības uz zemi, bet viņi, ņemot vērā to situāciju, kura tur pastāvēja tobrīd, viņiem bija dotas tiesības tomēr pieteikties uz kompensāciju. Es saprotu, ka tas bija... es domāju, ka tas bija tirgus ietekmē, jo tobrīd kompensācijas sertifikāti bija vienu brīdi viņi bija ārkārtīgi zemi, un tām personām, es sapratu, ka tie ir gados veci cilvēki, viņiem bija vajadzīga tā nauda tajā brīdī.

Un nākošā grupa, es runāju par cilvēkiem, par tām personām, kurām bija tiesības pieteikties... nevis pieteikties... uz kompensācijas saņemšanu. Viņi parādījās 1999.gadā, kad tika pieņemti... kad 1999.gada 1.maijā stājās spēkā grozījumi likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 16.pantā. Šie grozījumi paredzēja, ka personas, kuras ir nokavējušas termiņu - 1992.gada 31.decembri - vai tās, kuras nebija iesniegušas visus nepieciešamos dokumentus, ir tiesīgas tos iesniegt Centrālajā zemes komisijā, un var piešķirt kompensāciju. Un arī šī likuma izpratnē kompensācija nozīmēja kompensāciju sertifikātos.

Tātad no 1992.gada līdz 1997.gadam... pēc būtības līdz 1999.gadam... vispār nebija nevienas personas, kura varēja atjaunot savas tiesības un pieteikties uz kompensācijas sertifikātu saņemšanu. 1999.gadā, es uzskatu... manā uztverē, tā bija labvēlība no likumdevēju puses piešķirt nokavējušajām personām tiesības... Es nerunāju ne par kādām grupām, es runāju par bijušajiem zemes īpašniekiem, kā tādiem, nešķirojot viņus ne pēc kādām tur apakšgrupām. Iet runa absolūti par visām personām.

Un cik man ir zināms, man ir izziņa, tad tās personas aktīvi sāka pieteikties Centrālajā zemes komisijā un atjaunot savas tiesības pieteikties uz kompensācijas sertifikātiem.

Es uzskatu, ka situācija sarežģījās taisni ar šiem grozījumiem, jo uz to brīdi kad tika pieņemti šie grozījumi, jau bija pieņemts likums, pareizāk teikt, pieņemta norma, kura atļāva ļoti

šauram personu lokam dzēst kompensācijas sertifikātus un saņemt par tiem kompensāciju naudā. Es jau teicu, ka manā uztverē tas no valsts puses bija atbalsts konkrētam personu lokam. Jo uz to brīdi sertifikātu tirgus un zemes tirgus veidojās un tās zemās cenas lauku apvidos, dažos lauku apvidos viņas bija ārkārtīgi zemas. Un tomēr tā sertifikātu tirgus vērtība bija lielāka un viņa arī salīdzinot ar to, ko teica Saeimas pārstāvis, viņa bija dažas reizes mazāka... zemāka.

Un tā situācija sarežģījās taisni ar to, ka brīdī, kad personu loks, kuram bija tiesības pieteikties uz kompensācijas sertifikātiem... jau pastāvēja noteikts personu loks, kuram dotas tiesības tos sertifikātus dzēst naudā. Un ja jūs man tagad vaicāsi... kā tas būs, ja gadījumā šo normu atceļ, nu tad iznāk diezgan dīvaina situācija. Tās personas... es atkal nešķiroju nevienu ne pa kādām grupām. Tās personas, kuras vēlāk izmantoja valsts labvēlību un kuras vēlāk varēja pieteikties uz kompensācijas sertifikātiem, viņas, iznāk, ka arī var pretendēt uz sertifikātu dzēšanu naudā.

Es uzskatu, ka tas nav objektīvi pamatots un tas nav taisnīgi šajā gadījumā. Īpaši tāpēc, ka situācija ar sertifikātiem, kā jūs redzat, mainās un arī... Es uzskatu, ka ļoti strauji mainīsies arī situācija attiecībā uz zemi, jo speciālisti, cik es esmu runājusi, man saka, ka objektīvu apsvērumu dēļ pēc dažiem gadiem zemes cena ļoti krasi paaugstināsies. Tas nav tagad jautājums apspriešanai, bet es gribu tikai teikt, ka tā situācija mainās un ka likumdevējs mēģināja reaģēt uz to situāciju. Un viņš mēģināja dažām personu grupām, kuras viņš uzskatīja par netaisnīgi cietušām, palīdzēt tajā momentā. Bet, kā mēs tikko apspriedām, šobrīd tas jau izskatās diezgan nu... teiksim tā, ka šobrīd laikam tas izskatās pilnīgi citādāk. Laikam persona vairs negribēs ņemt un dzēst tos sertifikātus, ja viņai ir iespēja gaidīt, viņa gaidīs laikam, kamēr tās zemes cenas pacelsies un viņa varēs rīkoties ar to zemi.

Tā kā šajā gadījumā Ministru kabineta izdotie priekšraksti... viņu liktenis ir pilnīgi atkarīgs no tā, kā tiesa lems attiecībā uz likuma normām. Tad es paļaujos pilnīgi uz to.

A.Endziņš

Paldies, Elksnes kundze.

Vai tiesnešiem ir jautājumi? Nav jautājumu.

Cilvēktiesību biroja pārstāvei? Lūdzu!

L.Bikseniece

Es par šo 1992.gada 31.decembri... tā tad cilvēks varēja izvēlēties, vai nu ņemt kompensācijas sertifikātus vai zemi. Un tad atkarībā no tā viņš arī izdarīja savu izvēli. Un kā jums šķiet, tad vēlāk ar grozījumiem paredzot šīs garantijas tomēr dažām kategorijām un dzēšot sertifikātus, tomēr šis termiņš tika atstāts vecais un būtībā šis cilvēks... nu, būtībā viņš vairs neko nevarēja darīt. Tātad, it kā tās tiesības viņam tika piešķirtas, bet tajā pašā laikā tas vairs nebija no viņa atkarīgs, ne no kādas viņa darbības. Un kā jums šķiet, vai tas tomēr nebūtu pretrunā arī ar tādu tiesiskās palāvības principu?

V.Elksne

Pirmkārt, es gribētu teikt sekojošo. Ja mēs sāksim apspriest tiesisko paļāvību šajā gadījumā, tad... es domāju, ka mums būs jāsecina, ka valsts šajā gadījumā ievēroja manu uztverē maksimāli ievēroja tādu labvēlības izpausmi pret personām, jo ik pa brīdim personu stāvoklis tika uzlabots. Tas ir pirmais.

Un otrais. Es gribētu pateikt mazliet no vēstures... no manas personiskās vēstures. Es ilgus gadus strādāju Tieslietu ministrijā un nodarbojos ar likumprojektu sagatavošanu. Un likumdošanas tehnika, viņa galīgi nav atkarīga no tā, kur mēs atrodamies - sociālismā jeb kapitālismā. Tā ir likumdošanas tehnika. Un no likumdošanas tehnikas viedokļa ja jūs man vaicāsit, kā es uztveru to termiņu, tad es jums teikšu, ka viņš ir pilnīgi lieks. Jo viņš šajā gadījumā, kā es paskaidroju, viņš sāka darboties tikai ar 1999.gadu. Līdz tam brīdim viņam nebija nekādas nozīmes, jo šis termiņš galīgi nereglamentē personas iespējas dzēst kompensācijas sertifikātus. Tas ir viens no noteikumiem, lai saņemtu tiesības uz zemi jeb uz kompensācijas sertifikātiem. Viņš neattiecas uz dzēšanu līdz 1999.gadam. Un kāpēc 1999.gadā? Tāpēc, ka paplašinājās to personu loku, kuriem ir tiesības pieteikties uz zemi jeb uz kompensācijas sertifikātiem. Un viņi, pēc būtības, tie jauktie cilvēki... es neuzsveru kāpēc un kā... Es runāju par visām personām no likumdošanas viedokļa. Un pēc būtības šīs personas, kuras pieteicās Centrālajā zemes komisijā, arī varēja baudīt... it kā varētu baudīt... Bet viņi to nevarēja baudīt, par cik bija teikts: jāpiesakās līdz 1992.gada 31.decembrim.

A.Endziņš

Paldies.

L.Bikseniece

Jūs uzvērāt, ka vēlāk paredzot tiesības atsevišķām personām dzēst šos sertifikātus... un tas bija tā kā valsts labas gribas akts un teiksim, tāda garantija. Bet kā jums šķiet, ja arī valsts varbūt piešķirs tādas garantijas, ko varbūt arī viņa varēja nepiešķirt un kā tas bija attiecībā pret..., kā mēs dzirdējām, bet tomēr, ja valsts izlēma piešķirt, tad vai tomēr ir maksimāli jāņem vērā šie taisnīguma principi un teiksim arī, lai...

V.Elksne

Es, godīgi sakot, neizprotu to taisnīguma principu. Es laikam esmu pārāk tiešs cilvēks. Ja jūs man teiktu, vai vajadzēja likumdevējam piešķirt šīs tiesības dzēst sertifikātus arī tam personu lokam, kurš parādījās 1999.gadā, tad es jums atbildētu, ka manā uztverē ņemot vērā kompensāciju un ņemot vērā visu, valsts pati izejot no tā, cik viņai ir daudz to līdzekļu, varēja par to spriest. Tur nav absolūti nekāda juridiska pamatojuma. Tur ir tikai ekonomisks pamatojums - vai var šīs grupas arī ... es atkal nesaku, kas tur ir iekšā... vai var vai nevar. Es nevaru spriest, jo tur apakšā ir ekonomika. Kā tikko teica mans kolēģis, tad visas iespējamās normas tika ievērotas, konvencija tika ievērota, visi principi tika ievēroti.

A.Endziņš

Paldies.

Vai vēl ir kādi jautājumi? Lūdzu!

I.Čepāne

Es vēl gribēju noprecizēt. Vai jūs tiešām tā saprotat. Jūs teicāt, ka šim datumam - 1992.gada 31.decembrim - nav nekādas nekāds nozīmes līdz 1999.gadam.

V.Elksne

Jā, nu varbūt līdz 1997.gadam...

I.Čepāne

Nē, nu taču 1995.gada 5.oktobrī Saeima taču pieņēma grozījumus likumā par zemes privatizāciju lauku apvidos. Un tur tātad... un arī vēl pirms paplašināja to personu loku... tur jau bija tā dzēšana, tur jau tas strīds, jo 1999.gadā tur jau lielāko tiesu ar šiem grozījumiem, ko paredzēja... uz šo likumu par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos, tur jau paredzēja atsevišķus cilvēkus, kas var saņemt tos sertifikātus, īpašuma kompensācijas sertifikātus un liela daļa jau no viņiem netika apakšā zem tā 12.panta.

V.Elksne

Laikam es ļoti sašaurināju, teiksim, to loku un es runāju tikai par divām konkrētām grupām, lai parādītu, ka tam termiņam patiešām nebija nozīmes līdz tam brīdim, kamēr nesāka paplašināties uz tiesībām personu loks, kuriem ir tiesības saņemt tos kompensācijas sertifikātus. Pēc būtības tas mazākais aplītis, kurš vienmēr bija mazs un valsts nekad negarantēja, ka viņš kļūs plašāks, ka viņš pēc būtības kaut kādā veidā arī iekļāva tās... teiksim, jaunās personu tiesību kategorijas. Es tikai to gribēju teikt.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vai vēl ir jautājumi? Paldies.

Līdz ar to tiek aicināta izteikt viedokli pieaicinātā persona Pēteris Simsona kungs - Politiski represēto apvienība.

Cik jums būtu laiks vajadzīgs?

P.Simsons

Grūti spriest. Problēmu es varētu izklāstīt 10 minūtēs, varbūt pat īsāk. Tas atkarīgs no tā, cik būs jautājumu.

A.Endziņš

Jautājumi ir atsevišķi.

P.Simsons

Nu, es centīšos ļoti īsi. Ja jūs man 10 minūtes dotu, es domāju, ka man pilnībā pietiktu.

A.Endziņš

Lūdzu!

P.Simsons

Godājamā tiesa! Es gribu... tā kā jūs saprotat, ka es pārstāvu šeit konkrētu sabiedrības daļu - pamatā politiski represētos, un zināmā mērā arī to īpašnieku viedokli, kuri nav politiski represēti, jo bieži tie ir politiski represēto mantinieku vecāki. Un es gribētu jūsu uzmanību vērst uz diviem likumiem, kurus mēs esam ņēmuši par pamatu tad, kad griezāties Cilvēktiesību birojā ar šo sūdzību, ja tā varētu teikt, jo atšķirībā no Cilvēktiesību biroja, mēs būtiski kā sabiedriska organizācija mēs sniedzam juridisku palīdzību tieši represētajiem tiem, kuri varbūt nav varējuši atrast dzirdīgas ausis valstiskajās struktūrās.

Un galvenais likums, uz kuru mēs balstāmies, tas ir likums "Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem". Un ja mēs paskatāmies 6.pantu, tur ir rakstīts, ka politiski represēto personu tiesības garantē valsts. 9.pantā 1.daļa: valsts nodrošina politiski represēto personu tiesību atjaunošanu, civilo, ekonomisko un sociālo tiesību sfērā atbilstoši likumam. Un 10.panta 1.daļa: valsts un pašvaldību institūcijas un to amatpersonas pēc politiski represēto personu, kā arī citu ieinteresēto personu iesniegumu saņemšanas gādā, lai likumā noteiktajā kārtībā tiktu novērsts tas totalitāro režīmu radīto civilo, ekonomisko un sociālo tiesību ierobežojumu izraisītās sekas, atlīdzināti šo režīmu radītie materiālie zaudējumi, to nodarītais fiziskais un morālais kaitējums. Šeit valsts ir pateikusi pilnīgi skaidri un nepārprotami savu attieksmi pret šo personu kategoriju.

Otrs dokuments jeb normatīvais akts, uz ko es gribētu vērst uzmanību, tas ir Latvijas Republikas Satversmes 105.pants, kur ir rakstīts tā: īpašuma piespiedu atsavināšanas sabiedrības vajadzībām... tieši sabiedrības vajadzībām, pieļaujama tikai izņēmumu gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību. Es gribētu akcentēt turpmāk šo taisnīgo atlīdzību.

Un, kā jau šeit tika pieminēts, 1992.gada 31 decembris - tas ir termiņš, līdz kuram katram kā mantiniekam, tā īpašniekam bija tiesības uz divām iespējām: pieteikties uz īpašuma tiesību atjaunošanu uz konkrēto zemes īpašumu vai pieteikties uz kompensācijas saņemšanu. Jo redziet, 1991.gada 20.jūnijs faktiski bija datums, līdz kuram varēja jebkurš pieprasīt zemi lietošanā, kā iepriekšējais īpašnieks, kā viņa mantinieks, tā līdzšinējais lietotājs, padomju laika lietotājs, vai tā

saucamais "breša zemnieks", tā arī jebkura cita persona, kura iekāroja konkrēto zemes gabalu. Un pēc būtības šis jautājumu loks jau aptver sevī gan juridisko problēmu, finansiālo problēmu un arī politisko problēmu. Jo mēs paši atceramies, ka tajā laikā, kad mēs atjaunojām neatkarību un arī veicām šo zemes reformu, likumdevēju vairākums sastāvēja jeb vairākums pārstāvēja ne īpašnieku intereses, ne īpašnieku viedokli, bet līdzšinējo lietotāju viedokli. Un lūk, laika gaitā tikai atsevišķām zemes pieprasītāju kategorijām, mainoties politiskajai situācijai vai mainoties uzskatiem, pārliecībai par taisnīgumu un netaisnīgumu, radās šie papildus uzlabojumi.

Bieži vien bija situācija tāda, ka uz šo zemi... redziet, jāņem vērā, ka pārsvarā šī zeme laika gaitā tika iegūta vai nu par naudu izpērkot no baroniem vai Latvijas brīvvalsts laikā zemes reformas gaitā arī par zināmu naudas summu...

A.Endziņš

Simsona kungs, man būtu lūgums tomēr turēties pie lietas materiāliem... tiem, kas ir saistīti ar šo te konkrēto lietu, ar šiem te termiņiem. Jo šīs lietas mēs esam analizējuši jau iepriekšējos savos spriedumos.

P.Simsons

Jā... Konkrētajā lietā būtība ir ļoti vienkārša un viņa ir vislabāk atspoguļota Ministru kabineta 187.noteikumos. Jo tas ir kopsavilkums un pēdējā versija, kāda ir šobrīd spēkā. Un šeit mēs redzam, ka taisnīgs šīs problēmas risinājums ir punktā 3.1., kas attiecas uz bijušajiem zemes īpašniekiem, kuri līdz 1992.gada 31.septembrim ir pieprasījuši vai nu kompensāciju vai zemi. Tas ir tā, kā likums tajā laikā paredzēja izvēlēties. Un es gribu precizēt, ka visa šī lietas būtība un strīds attiecas tikai uz tām zemēm, kuras nav atdotas īpašniekiem. Kuras nav atdotas īpašniekiem, kuras nav iespējams atdot īpašniekiem un par ko atsevišķi gadījumi vēl pašreiz ir, ka īpašnieki nav ņēmuši arī šos kompensācijas sertifikātus, jo viņi gaida līdzvērtīgu zemi citā vietā, kur, teiksim, pilsētas gadījumos ir ļoti grūti atrast.

Un pirmā diskriminējošā norma jau parādās uz pirmās šķiras mantiniekiem punktā 3.2.1. šajos noteikumos, ka viņi līdz 1991.gada 20.jūnijam ir pieprasījuši zemi. Līdz 20.jūnijam. To, ka vēlāk viņi ir prasījuši, tas vairs netiek ņemts vērā. Un bieži vien ir situācija, ka konkrētajam prasītājam tiek atteikts tāpēc, ka viņš līdz 20. jūnijam nav pieprasījis zemi, bet viņš ir prasījis kompensāciju. Jau līdz 20.jūnijam. Un tad viņam tiek atteikta šī kompensācijas maksāšana naudā tāpēc, ka viņš nav prasījis zemi līdz 20. jūnijam, bet viņš ir prasījis kompensāciju. Mēs saskaramies ar tādām sūdzībām arī.

Un lūk, tagad visiem pārējiem pirmās šķiras mantiniekiem, kas ir politiski represētie, ir atkal šis vienīgais noteikums, ka līdz 31.decembrim ir pieprasīta kompensācija nevis zeme. Faktiski to mēs varam uztvert kā sodu par neticību valstij jeb sodu par to, ka viņš ir konsekventi prasījis savu tēvu zemi. Nevis kompensāciju.

Lūk. Un tā kā turpmāk pieteikšanās termiņš uz kompensāciju tika tomēr pagarināts, tad politiski represētie faktiski tika iespiesti šajā šaurajā noteikumā atšķirībā no īpašniekiem, kuri, kā

mēs saprotam, kuri praktiski varbūt vairs nav vai arī viņu ir ļoti maz, jo viņi visi jau ir nomiruši... Un, lūk, ir šis rezultāts, ka 1992.gada 31.decembris paredzot politiski represētajiem, speciāli politiski represētajām personām, lai viņi būtu pieprasījuši kompensāciju nevis zemi, faktiski nu savādāk to nevar traktēt, kā diskriminējošu normu tāpēc, ka, lūk, viņš nepakļāvās uz šo kompensāciju, bet viņš tomēr konsekventi prasīja zemi. Jo, kā mēs saprotam, ja mēs skatāmies atkal Satversmes 105.pantā, tad mēs sertifikātus, kompensācijas sertifikātus, kurus likumdevējs palaida brīvā tirgū, nevaram uzskatīt par garantētu ar īpašumu, nekustamo īpašumu, vai mēs viņu nevaram uzskatīt par taisnīgu atlīdzību.

Un šajā gadījumā šeit pacēlās jautājums, ko darīt tagad laika gaitā, kad sertifikātu cena ir mainījies vai uz augšu vai uz leju. Runa nav par to, ko īpašnieks var iegūt brīvajā tirgū, vai ko viņš zaudē brīvajā tirgū. Runa ir par to, kāpēc likumdevējs, kurš it kā uzlabo, ar labvēlību nāk pret noteiktu pilsoņu kategoriju, speciāli uztaisa šo ierobežojumu, ka, lūk, tas, kurš ir prasījis kompensāciju, tas var viņu saņemt naudā, bet tas, kurš ir prasījis zemi un pēc tam ir pārdomājis, tas vairs nevar. Jo bieži ir gadījumi, ka prasot zemi, prasīja no vairākiem mantiniekiem tas jaunākais, stiprākais. Un bieži vien tas nebija represēts, tas bija, kas bija dzimis pēc atgriešanās Latvijā. Un tagad redzot, kādas ir problēmas ar šo zemi, tagad brālis vai māsa, kurš ir represētais, nu pēc šo grozījumu stāšanās spēkā, viņš būtu ar mieru atteikties no zemes un pieņemt kompensāciju, bet viņš to nevar izdarīt vairs, jo, lūk, nevis šis represētais mantinieks ir pieprasījis, bet viņa nerepresētais brālis vai māsa ir pieprasījuši. Lūk, tāda ir tā šī reālā situācija.

Nu ar to es varētu arī faktiski beigt lietas izklāstu.

A.Endziņš

Paldies.

Lepses kungs, lūdzu, jautājums.

A.Lepse

Cilvēktiesību biroja pārstāve uz manu jautājumu atbildēja noliedzoši. Tātad jūs uzskatāt, ka tagad politiski represētie, kuri ir pieprasījuši zemi, kuri ir saņēmuši zemi, grib tagad, lai valsts atpērk?

P.Simsons

Nē.

A.Lepse

Ar ko viņi ir sodīti? Ka viņi ir saņēmuši zemi atpakaļ?

P.Simsons

Nē, godājamais tiesneša kungs. Tie nav cilvēki, kuri ir saņēmuši zemi. Runa ir par cilvēkiem, kuri nav saņēmuši zemi. Šeit runa ir tikai par to kategoriju, kura nav saņēmusi zemi, kuri ir pieprasījuši zemi lietošanā līdz 20.jūnijam, pēc tam saskaņā ar likumu pieprasīja atjaunot

īpašumtiesības līdz 31.decembrim, bet viņiem nav atdota zeme, ne tā pati, ne cita līdzvērtīga vietā. Viņiem ir piešķirti kompensācijas sertifikāti, kuriem viņi ir piekrituši varbūt pēc šī 31.decembra, viņi apņēmuši tos sertifikātus pēc 31.decembra un tagad viņi nevar šos sertifikātus saņemt naudā tāpēc, ka, lūk, līdz 31.decembrim viņš neprasīja sertifikātus, bet zemi prasīja. Šeit nav runa par tiem, kuriem ir zeme piešķirta, kuri ar savu zemi kaut ko dara un grib atteikties varbūt no zemes. Tā ir pilnīgi cita lieta.

A.Endziņš

Paldies.

Čepānes kundzei ir jautājums. Lūdzu!

I.Čepāne

Es gribētu pajautāt. Nu paskatieties 12.panta 2.daļas 1., 2. un 3.punktu. Faktiski šī politiski represētā persona jau... kaut arī viņa faktiski var iet apakšā arī zem šī 2.punkta... Tātad, ja viņš ir bijis bijušo zemes īpašnieku pirmās šķiras mantinieks, pieņemsim... viņš ir politiski represēta persona... viņš līdz 1991.gada 20.jūnijam ir pieprasījis zemi un nav varējis saņemt likumā noteikto ierobežojumu dēļ. Tas taču ir pilnīgi pretrunā, ko jūs sakāt.

P.Simsons

Nē....

I.Čepāne

Viņš ir tiesīgs, šī politiski represētā persona taču ir tiesīga saņemt šo zemi.

P.Simsons

Redziet, konkrētie likuma izpildītāji...

I.Čepāne

Nu bet tā jau ir cita lieta. Likuma piemērošanas praksi jau mēs šeit neanalizējam, tad jau ir jāšūdzas līdz Augstākā tiesas senātam. Šeit taču ir melns uz balta uzrakstīts, pat neņemot vērā nekādas citas interpretācijas metodes, kur ir redzams, ka politiski represētā persona var iet apakšā arī zem šī 2.punkta.

P.Simsons

Politiski represētā persona ja paiet zem šīta punkta un izrādās, ka viņš līdz 1991.gada 20.jūnijam ir pieprasījis kompensāciju... nē, zemi... tad viņš ir izslēgts no šīs kategorijas.

I.Čepāne

Nu bet izlasiet tālāk 3.punktu. Tas 1991.gada 20.jūnijs taču ir pirms 1992.gada 31.decembra. Kā tādā veidā vispār drīkst kāds interpretēt tiesību normas?

P.Simsons

Tā ir realitāte... Un viena problēma... šī problēma būtu atrisināma ļoti vienkārši, ja 3.2.2., 3.2.3. un tālāk... būtu ierakstīts tāpat kā punktā 3.1.: ja līdz 31.decembrim ir pieprasījis kompensāciju vai zemi.

I.Čepāne

Bet tad jau tā ir nepareiza tiesību normu interpretācija, vai ne?

A.Endziņš

Čepānes kundze... jautājumu.

I.Čepāne

Nē, es jautāju: vai jūs uzskatāt, ka tiesību normas nepareizi tiek interpretētas?

P.Simsons

Es uzskatu, ka tiesību normu nepareiza interpretācija ir prakse. To parāda attieksme pret politiski represētajiem kā šķiru, tā ir viena lieta. Bet otra lieta: šī pati norma ir nekorekta pret politiski represētajiem tāpēc, ka viņa nosaka tikai šo kompensācijas prasījumu nevis arī zemes prasījumu līdz šim galējam termiņam. Šeit ir pilnīgi strikti pateikts: ja viņš ir prasījis kompensāciju. Ja viņš laika gaitā ir mainījis viedokli... jo gadās ar cilvēkiem tā, ka viņš sākotnēji pieprasīja kompensāciju un pēc tam zemi... tad viņš tiek atraidīts, kaut arī šī kompensācija ... jo viņš esot mainījis savu viedokli.

I.Čepāne

Nu bet cik ilgi viņš var mainīt savu viedokli?

P.Simsons

Vienu reizi.

I.Čepāne

Vienu reizi? Varbūt, ka trīs reizes, kā citi maina? Vai piecas reizes?

P.Simsons

Par to mēs šobrīd nerunājam.

I.Čepāne

Bet kāpēc...

P.Simsons

Līdz ko valsts garantē cilvēkam reālu samaksu, viņš vairs savu viedokli nemaina. Visa mūsu likumdošana, godājamie tiesneši... jūs atceraties politisko situāciju tajā laikā, kura varbūt nedaudz ir mainījusies šobrīd. Visi tā laika likumi, kuri politiski bija, tika noformulēti kā labvēlīgi politiski represētajām personām, faktiski paredz tik daudz noteikumus un ierobežojumus, ka šīs personas nevar realizēt šos likumus.

Vienkārša lieta. 191.noteikumi paredz kompensāciju par īpašumu. Pašvaldības piemēro likumu par denacionalizāciju nevis 191.noteikumus. Pamatojoties uz to uz represēšanas brīdi 1941.gadā jums vairs īpašumu nebija, jo tas bija nacionalizēts - tā tad 191.noteikumi uz jums nav attiecināmi. Ja?

1997.gadā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi par kompensāciju tiem, kuriem atņēma īpašumu par nenomaksātajiem nodokļiem vai kuri izvairījās no represijām... Bieži vien šis cilvēks neizvairījās jo represijām, vienalga viņu aizsūtīja projām.

A.Endziņš

Simsona kungs... Tā ir cita matērija, kas neattiecas uz mūsu konkrēto lietu.

Lepses kungs. Lūdzu!

A.Lepse

Kāpēc ne Cilvēktiesību birojs, ne arī jūs neesiet iesnieguši nekādus, teiksim, dokumentus par to, ka tas notika tā, kā jūs šodien stāstāt? Neviena papīra nav.

P.Simsons

Ja tas arī būtu bijis nepieciešams, mēs varētu iesniegt... mums ir reģistrācijas žurnāls, kur visu šos desmit neatkarības gadu laikā tiek ierakstīta katra persona, kura nāk pie mums pēc palīdzības un tēma, par kādu tēmu. Un es teikšu tā, ka lielākā daļa tieši par īpašumu...

A.Lepse

Nē, nu kur viņiem ir atteikts maksāt... atdot zemi vai apmaksāt šos sertifikātus... jeb vēl kaut kas.

P.Simsons

Nu, protams, ar zināmām pūlēm mēs to varētu savākt, jo šie cilvēki piezvana, mēs viņiem izskaidrojam lietas būtību, viņi aiziet vispārējā kārtībā griezties tiesā... Nu, bet tur jau atsevišķiem tas izdodas un atsevišķiem nē.

A.Lepse

Paldies.

A.Endziņš

Ušackas kundze.

A.Ušacka

Simsona kungs, man būtu jautājums. Vai, kad jau bija viens Satversmes tiesas spriedums 1999.gada 20.aprīlī... laikam ļoti labi zināms... par politiski represētajām personām, vai toreiz tā problēma jau pastāvēja, par kuru mēs šodien runājam? Kāpēc viņa parādījās, teiksim, vasarā. Tātad es vēlreiz gribu atkārtot. Vai cilvēki nejuta toreiz to aizskārumu?

P.Simsons

Nē. Šie cilvēki juta to aizskārumu. Es personīgi kaut kā neesmu sekojis līdzī konkrētajai lietai, ko jūs pieminat. Ja tā nav tā, ko kādreiz šeit deputāts Čerāns stāvēja un ir runa par kompensāciju izmaksām, ko Šķēles valdība... Nē, tā ir cita....

A.Ušacka

Jā, tā ir cita.

P.Simsons

Jā... es vienkārši neesmu lietas kursā. Es neesmu sekojis līdzī...

A.Ušacka

Jā, bet redziet, cik ilgs laiks ir pagājis. Jau ir pārdevuši tos sertifikātus. Nu faktiski vai jūs piekrītat, ka zemes reforma jau ir gandrīz beigusies... Kāpēc tik ilgi vajadzēja vilkt?

P.Simsons.

Viena lieta ir... Acīmredzot, ka šie cilvēki, izejot visas tiesu instances, galu galā konstatēja, ka viņiem nav pa spēkam cīnīties pret valsts varu. Tā ir viena lieta.

Otra lieta. Šie cilvēki vienkārši ir nomiruši. Un viņu mantinieki, kuri varbūt vairs to neuzskata par būtisku, jo viņi paši to zemi nav pirkusi, viņu tēvu zeme vai senču apmešanās vieta viņiem nav tik būtiski pie sirds, bet arī šo problēmu mēs esam gatavojuši un krājuši vairāku gadu garumā. Un griežāties pie Cilvēktiesību biroja pēc tam, kad mēs redzējām, ka vēl arvien nāk cilvēki un nāk ar tādām sūdzībām.

Neatkarības gadu laikā ir... vienkārši ilustrācijai. Politiski represēto skaits ir samazinājies par 15 000 apmēram. Tas ir dabīgs atbirums. Tas nomirst. Pēc desmit gadiem šī problēma nepastāvēs vairs.

A.Endziņš

Paldies.

I.Čepāne

Jūs paskatījāties, kāds tas pieteikums izskatās no Cilvēktiesību biroja? Izlasījāt? Tur nevienā vārdā viņi diemžēl nav atsaukušies uz normatīvajiem aktiem, kas regulē politiski represēto personu tiesības. Nevienā.

P.Simsons

Nu... Es domāju, ka mums ir normatīvie akti zināmi, kas...

I.Čepāne

Nu, jā...

A.Endziņš

Paldies. Nu tas bija komentārs. Tas nav jautājums.

Biksenieces kundzei ir jautājums?

L.Bikseniece

Sakiet, lūdzu, vai ir, teiksim, daudz tādu gadījumu, kad cilvēks pieteicās laikā uz zemi, kā jūs minējāt... nu, termiņā pieteicās uz zemi, taču vēlāk viņš tomēr izdomāja pats vai teiksim, bija spiests tomēr ņemt šo kompensāciju sertifikātos, taču viņš netika ierakstīts tajā neapmierināto zemes pieprasītāju reģistrā.

P.Simsons

Ierakstīšana neapmierināto zemes pieprasītāju reģistrā attiecas tikai uz vienu gadījumu. Ja cilvēks ir pieprasījis zemi, viņš nevēlas ņemt kompensāciju un viņš šo zemi nav dabūjis. Ja cilvēks vēlāk pārdomā - vai nu viņš ir vecs, vai ir kādi citi iemesli, kāpēc viņš zemes vietā pieprasa kompensāciju, tad vairs nav šis neapmierinātais zemes pieprasītājs.

L.Bikseniece

Tātad nevar attiecināt to otro punktu.

P.Simsons

Jā, tātad... Ja viņš ir pieprasījis kompensāciju pēc 20.jūnija, jā, tad viņš vairs nav neapmierinātais pieprasītājs. Tas varbūt ir zināmā mērā atbilde uz jūsu jautājumu.

L.Bikseniece

Un sakiet, lūdzu... Teiksim, Saeimas pārstāvis atsaucās uz tādām neprognozējamām ekonomiskām sekām, ko radītu, teiksim, šī termiņa atcelšana, ka tagad būs, teiksim, jāmaksā un ļoti

daudziem jādzēš šīs kompensācijas naudā. Sakiet, vai tas tiešām attiektos uz tik lielu skaitu cilvēku vai tomēr... Kāds būtu konkrēti tas...?

P.Simsons

Mēs neesam taisījuši aprēķinus, ekonomiskus aprēķinus, bet es paredzu, ka tas nevarētu būt liels slogs valstij, protams, izņemot šo gadu, kad budžeta veidošana ir ļoti problemātiska. Kāpēc? Tāpēc, ka liela daļa jau savus kompensācijas sertifikātus ir realizējuši vietā dabūjot reālu īpašumu. Ja viņš ir izmantojis šos kompensācijas sertifikātus, lai privatizētu zemi, pieņemsim, citā vietā, vai privatizējis dzīvokli vai kā savādāk, tad šeit mums nav pamata vairs uzskatīt, ka cilvēkam ir nodarīts pāri. Šeit ir runa par tiem varbūt dažiem desmitiem cilvēku, kuri konsekventi turas pie savas tēvu zemes un kuri piekrita šiem sertifikātiem tikai tad, kad valsts apsolīja viņiem par to samaksāt naudā par pilnu cenu. Kopumā mums nevajadzētu rēķināties vairāk kā par dažiem simtiem cilvēku, kuri nu tad grieztos attiecīgajās instancēs.

Bet es gribu lūgt pieminēt...jūs man atgādinājat vienu lietu. Jums priekšā... Satversmes tiesai priekšā stāv diezgan daudz prasījumu tāpēc, ka tika grozīts Ostu likums un paredzēts, ka ostu zeme tiek kompensēta pēc pašreizējās vērtības un šis likums ir stājies spēkā 27.novembrī. Un šeit pēc analogijas tāpēc, ka visas pārējās zemes netaisnīgi īpašniekiem tika kompensētas pēc tā laika vērtības, kaut arī nodokļi uz atgūtajām zemēm tika pēc šī laika vērtības, es paredzu, ka lūk, šeit parādīsies problēmas.

L.Bikseniece

Tas man pagaidām viss.

A.Endziņš

Paldies.

Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G.Kusiņš

Es uzdošu tikai vienu, lai ir pilnīga skaidrība. Sakiet, lūdzu, Simsona kungs, vai... nu galu galā, vai politiski represētajām personām bija tiesības pieteikties uz kompensāciju šajā laikā? Vai valsts ir kaut ko blēdījusi, kur ir valsts pārkāpums no valsts puses, ka valsts pateica šo termiņu?

P.Simsons

Politiski represētajām personām tāpat kā jebkurām citām personām līdz 31.decembrim bija tiesības pieteikties kā uz zemes īpašuma tiesību atjaunošanu, tā uz kompensācijām. Valsts savu attieksmi parādījusi ir vēlāk. Par sodu, ka politiski represētais nepieteicās uz kompensāciju, bet gan uz zemi, liedzot viņam šo iespēju saņemt kompensāciju naudā pēc tam, kad viņš ir gatavs no savas zemes atteikties.

G.Kusiņš

Bet sakiet, lūdzu, vai tad tas, ko jūs... kas šeit ir 3.2.1.punktā, ka viņi ir pieprasījusi zemi un ir neapmierinātie zemes pieprasītāji, sakiet, lūdzu, vai tad mēs nenostādām politiski represētos pret visiem pārējiem? Es ļoti ceru... svēta lieta ir politiski represēto personu tiesības, bet sakiet, lūdzu, vai mēs nenostādām tad vienus pretī atkal pret citiem un varbūt ir vēl kaut kāda cilvēku kategorijas, teiksim, tās, kuras ir savādāki un vēl kaut kas?

P.Simsons

Es varu pateikt tikai savu personisko viedokli un politiski represēto viedokli šajā jautājumā, ka katram cilvēkam, kuram vardarbīgi ir atņemts viņa īpašums, ko ir izdarījusi valsts, ko mēs nosaucam sliktā vārdā par okupācijas varu vai kā tamlīdzīgi un ja valsts ir deklarējusi, ka tiek atjaunota pirmskara republika, ir jābūt tiesībām saņemt saskaņā ar 25.pantu attiecīgu kompensāciju par viņam neatdoto mantu.

G.Kusiņš

Jā. Paldies.

P.Simsons

Šeit mums negribētos izdalīt politiski represētos no pārējiem īpašniekiem, bet zinot, lūk, šo, es atļaušos teikt, šķirisko pārliecību, kāda bija Augstākajai padomei, šī situācija tika radīta. Protams, laika gaitā...

A.Endziņš

Simsona kungs, jūs arī bijāt Augstākās padomes deputāts... es arī biju Augstākās padomes deputāts un Čepānes kundze un Apsīša kungs... Un par šķiriskām lietām, lūdzu... tagad mēs runājam par marksismu un ļeņinismu?

G.Kusiņš

Un pēdējais jautājums. Tas arī ir varbūt, lai noskaidrotu šīs lietas patieso būtību.

Labi... Pieņemsim, ka Satversmes tiesa atceļ šo termiņu. Paliiek tad viens kritērijs - vai persona ir politiski represētā vai nav persona politiski represētā. Paskatīsimies tāpat tos normatīvos dokumentos, kas reglamentē šo personu statusu. Šeit likuma 2.pantā ir rakstīts, kādas personas ir atzīstamas par politiski represētajām. Šis šobrīd ir likumdevēja noteikts. Saeimā, gan iepriekšējā Saeimā, gan pirms tam, kad likums tika pieņemts, visu laiku ir bijušas diskusijas par šo personu loku. Šeit šobrīd ir ierakstīts, ka tikai tie, kas Latvijas teritorijā tika represēti. Vairākkārt dažas frakcijas ir iesniegušas, ka jāattiecinā ir arī uz tiem, kas ir represēti citās valstīs, teiksim, Baltkrievijā un vēl kaut kur... bez tam šeit visu laiku pastāvīgi tiek iesniegts priekšlikumi paplašināt

šo politiski represēto personu loku. Teiksim, kāpēc mēs neattiecinām šo... kāpēc likumdevējs neattiecina uz tiem, kas iebrauca saskaņā ar Latvijas PSR 1939.gada savstarpējās palīdzības paktu...

A.Endziņš

Kusiņa kungs, jautājumus lūdzu saistībā ar konkrēto lietu.

G.Kusiņš

Jā... Sakiet, lūdzu, vai jūsprāt paplašinot politisko personu... politiski represēto personu loku šeit neradīsies tālākas problēmas ar uzskati, jo šobrīd, ja ir divas lietas: ja persona ir pieteikusies termiņā un tad vēlāk, ja viņa ir pieteikusies atkarībā no tā, kāds ir viņas statuss. Tad šobrīd iznāk pateikt, ka tikai politiski represētie un vēlāk ir pieļaujami iespējami dažādi grozījumi paplašinot politiski represēto personu statusu. Paldies.

P.Simsons

Tās ir divas atšķirīgas lietas. Tās personas, kuras varētu iegūt šo politiski represētās personas statusu tāpēc, ka viņas ir represētas ārpus Latvijas, bijušajā Padomju Savienības teritorijā, un ar kuriem mēs esam bijuši kopā vienos lāģeros vai vienās sādžās, tie nav zemes īpašnieki, pirmskara zemes īpašnieki Latvijā. Tā kā tas nevar skart nekādā veidā pretenzijas par zemes īpašumu kompensāciju.

G.Kusiņš

Vai jūsprāt, nav tādu cilvēku, kas varētu būt represētie?

P.Simsons

Tādu cilvēku nav tāpēc, ka likums par politiski represētās personas statusu paredz arī citas garantijas šiem cilvēkiem. Piemēram, ir problemātiski ar Abrenes teritoriju.

G.Kusiņš

Abrene neattiecas uz Latviju.

P.Simsons

Nu jā... nu tāpat tās teritorijas, kas ir Rietumukrainā, Rietumbaltkrievijā.... vai kaut kur citur ārpus Latvijas, tur nav nekādu problēmu... Latvijas valstij nav nekādas saistības pret tām īpašuma tiesībām, kuras cilvēkiem ir zudušas citās teritorijās.

G.Kusiņš

Paldies. Vairāk nav jautājumu.

A.Endziņš

Paldies.

Ministru kabineta pārstāvei? Nav?

Skultānes kundze. Lūdzu!

I.Skultāne

Es precizējot vienu jautājumu gribētu jums uzdot. Kāds ir jūsu viedoklis, ja laikā līdz 1992.gada 31.decembrim personas būtu zinājušas, ka kompensē naudā īpašumus... Vai tas būtu varējis ietekmēt arī šīs personas izvēli? Nevis prasīt zemi, bet kompensāciju?

P.Simsons

Nenoliedzami, tas būtu atvieglojis valstij problēmu, ka cilvēks skaidri zinātu... Tā kā atceraties, padomju valsts mums izsniedza ilgtermiņa aizdevumu, obligācijas, un tur bija garantija 25 gadu laikā vai pēc 25 gadiem tas tiks samaksāts... Tā arī šinī gadījumā, ja Latvijas valsts būtu pateikusi, ka mēs atzīstam jūsu īpašuma tiesības un ja jūs negribat savu zemi ņemt, mēs jums izmaksāsim kompensācijās tad, kad mēs to varēsim, bet skaidrā naudā un par pilnu cenu, tad šāda problēma nebūtu bijusi.

A.Endziņš

Paldies.

Tā. Lietas izskatīšana pēc būtības tiek pabeigta. Un pirms tiek atklātas tiesu debates, tiek pasludināts pārtraukums uz 15 minūtēm.

(Pārtraukums)

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš.

A.Endziņš

Tiek atklātas tiesu debates. Vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Līgai Biksenieces kundzei.

L.Bikseniece

Paldies.

Godātā tiesa! Iepriekšējā sēdes daļā manuprāt tika noskaidrota diezgan precīzi šī situācija un arī Cilvēktiesību birojs ir izteicis savus argumentus un pozīciju un turpina savu prasību uzturēt, uzskatot, ka šis termiņš tomēr ir diskriminējošs.

Ja mēs gribam veidot un uzturēt tiesisku valsti, tad tomēr šāda attieksme nebūtu pieļaujama.

Varbūt precizēšu vēlreiz šo personu loku un varbūt tās iespējamās sekas, kas, teiksim, ir noskaidrojies tiesā lietas izskatīšanas laikā un varbūt arī, teiksim, minēšu vēl šos argumentus.

Tātad, kā ir noskaidrots, šis termiņš ierobežo personas, kas pieteicās likumā paredzētajā laikā uz zemi, taču vēlāk izlēma tomēr ņemt kompensāciju. Tam bija dažādi iemesli. Tātad tas bija veselības stāvoklis vai kādi citi ģimenes apstākļi, vai arī tas, ka šai personai zeme, ko sākotnēji viņa bija pieprasījusi, nevarēja atjaunot varbūt vecajās robežās vai vecajā apjomā, vai kā tamlīdzīgi.

Apstrīdētā likuma 12.panta 2.punkts, kurš nosaka, ka tiesības dzēst kompensācijas sertifikātus naudā tomēr ir personām, kas bija pieteikušās laikā uz zemi vai arī iesniegtas neapmierināto zemes pieprasītāju reģistrā, tomēr neatrisina šo problēmu, jo zemes šajā reģistrā tika ierakstītas tikai tās personas, kuras, tātad konsekventi redzot, ka viņām zemi nevar atdot vecajās robežās, gribēja tikai zemi un tātad arī tapa tur ierakstītas un arī tātad varbūt vēlāk tomēr izlēma ņemt šo kompensāciju. Savukārt cilvēki, kas varbūt uz to brīdi redzot, ka viņiem zemi varbūt nesanāks atgūt tajā pašā vietā vai kādu citu apstākļu dēļ, tā teikt, piekrita uzreiz šai kompensācijai, bet tas jau bija pēc šī 31.decembra. Tātad arī viņus šis termiņš ierobežo, kaut gan vii tomēr bija mēģinājuši likumā noteiktajā kārtībā šīs savas tiesības atjaunot.

Ministru kabinets akcentēja, ka 1997.gadā tomēr tika pagarinātas tiesības uz iespēju pieteikties uz kompensācijām. Un tātad cilvēki to varēja izdarīt vēlāk. Viņi to varēja izdarīt legāli. Taču uz kompensāciju dzēšanu naudā šīs tiesības neattiecas. Un tātad būtībā šīs personu grupas, kas ir bijušie zemes īpašnieki, kā arī šie politiski represētie mantinieki, viņi tātad bija šī fakta priekšā. Tātad viņu tiesības noteica būtībā šie termiņi tātad. Lai arī tiesības dzēst naudā tika piešķirtas vēlāk un arī tika pagarināts termiņš pieteikt kompensāciju kā tādu, viņi bija tajā savā vecajā situācijā, kā viņi bija izvēlējušies tātad līdz 1992.gada 31.decembrim.

Un kā minēja politiski represēto pārstāvis, šie cilvēki uzskata, ka viņi tādējādi būtībā pat tika sodīti pat ar to, ka viņi tomēr neakceptēja šo kompensāciju uzreiz, bet tomēr varbūt sākotnēji vēlējās atgūt zemi, bet, teiksim, kompensāciju jau minēto apstākļu dēļ tomēr izvēlējās vēlāk.

Un manuprāt šī valsts attieksme tomēr nav taisnīga, nav konsekventa un ir diskriminējoša, jo, kā es jau minēju, es uzskatu, ka šie cilvēki ir savā situācijā pielīdzināmi... tā kā ja viņi atbilst visiem citiem kritērijiem, tad ja viņi ir tātad attiecīgi vai bijušie īpašnieki vai arī pirmās šķiras mantinieki un politiski represētie, un tātad, ja viņi arī ir saņēmuši kompensācijas, tātad viņiem ir bijis īpašums un viņš ir atgriezts un tā tālāk... taču tur, kur Tātad seko nākamais solis - kompensācijas dzēšana naudā, un tur tomēr viņi ir atšķirīgā situācijā un tiek ietekmētas, teiksim, viņu tiesības uz atlīdzību un viņu īpašumtiesības.

Es uzskatu, ka šeit nevar kā argumentu minēt arī šo sertifikātu cenu. Teiksim, vienā vai otrā brīdī. Jo tomēr tā ir brīvā tirgus cena, bet savukārt valstij tomēr ir jārikojas pašai konsekventi un teiksim, piešķirot cilvēkiem un garantējot dzēst kompensāciju naudā, teiksim, šīm grupām, tad tas arī konsekventi jādara nevis vienus varbūt atstājot nedaudz malā un to nedarot.

Apstrīdētās normas neattiecas tikai uz politiski represētajām personām. Bet tomēr šodien diezgan daudz pieskārs tieši šim politiski represēto tiesību jautājumam.

Cilvēktiesību birojs savā pirmajā prasībā neatsaucās uz likumu par politiski represēto personu statusa noteikšanu. Bet es uzskatu, ka tas arī nevarētu būt šis, teiksim, tāds arguments, kādēļ neapmierināt prasību. Pirmkārt, prasība Satversmes tiesai, ka nav pieļaujams apstrīdēt vienāda

spēka normas, respektīvi, likuma neatbilstību kādam citam likumam. Taču politiski represēto... tāpat mums šis likums ir vispārzināms un arī protams, skarot šo grupu tiesības, ir jārunā arī par šo likumu un garantijām, kas ir dotas ar šo likumu. Protams, tās var būt diezgan vispārīgas, bet tajā pašā laikā tomēr valsts atzīst šīs tiesības un, kā teica arī politiski represēto pārstāvis, tā tomēr ir savā ziņā šo cilvēku, teiksim, tāda sadalīšana. No vienas puses viņu pašu starpā, no otras puses - atkal nekoncekvenca tādā ziņā, ka tomēr tiek vēlāk pagarināts termiņš 1997.gadā un tiek dotas iespējas pieteikties uz kompensāciju, teiksim, vēlreiz, bet netiek dotas iespējas tāpat šiem cilvēkiem, kam valsts garantē kompensāciju naudā, tāpat pašiem arī izmantot šīs tiesības. Tās ir viņu tiesības. Tas ir atkarīgs tikai no šī atpakaļejošā termiņa, kas bija noteikts iepriekš.

Ņemot vērā iepriekšējo, lūdzam Satversmes tiesu izvērtēt, protams, visus argumentus un apstākļus un tomēr lemt par labu tiesiskuma, tiesiskās paļāvības un taisnīguma principiem un atzīt šīs normas par pretrunā esošām Satversmes 91. un arī 105.pantam.

Un varbūt nobeigumā tāpat vēlreiz es uzsvēršu, ka, kā noskaidrojās, tāpat šā lēmuma sekas nebūs varbūt ar tādu briesmīgi neprognozējamu ekonomisku efektu, ka tagad mainīsies un tiks, teiksim, kaut kā grozīta visa šī reformas gaita un būs ļoti daudz cilvēku, kas tagad pieteiksies un būs jāatvēr ļoti daudz līdzekļu. Tāpat, kā noskaidrojās, šie cilvēki, kas varētu pretendēt, varbūt tiešām būtu vairāki desmiti, bet šiem cilvēkiem, kā teiksim, politiski represētajām personām vai... ja mēs ņemam bijušos īpašniekus, tad nu tiešām... tie ir ļoti ievērojama vecuma sasnieguši cilvēki, kas tomēr ir daudz piedzīvojuši un izdzīvojuši un arī šos visus režīmus, tad lai būtu, teiksim, no valsts ļaujams solis un viņi to noteikti novērtētu, jo šobrīd tiešām viņiem šķiet, ka tomēr valsts izturas pret viņiem diskriminējoši.

Un tāpat varbūt vēlreiz uzsvēršu, ka tā biroja prasība nav tik plaša, lai tā attiekties arī uz tiem, kam jau piešķirta zeme vai tiem, kas jau izmantojuši tās kompensācijas savādāk, bet uz cilvēkiem, kam šīs kompensācijas pienākas, tāpat uz tiem, kam nav zemes, bet ir kompensācija un kuri arī atbilst šīm likuma kategorijām citādi, bet kurus ierobežo tikai šis te termiņš.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Vārds tiesu debatēs tiek dots Saeimas pārstāvim. Cik jums laika vajadzētu?

G.Kusiņš

10-15 minūtes.

A.Endziņš

Lūdzu!

G.Kusiņš

Paldies.

Godātā tiesa! Kā tika konstatēts lietas faktiskajos apstākļos, jau nemaz nav ko daudz runāt debatēs. Viss it kā ir jau noskaidrots.

Bet es vēlētos vēl pievērst uzmanību dažiem apstākļiem, kas, noskaidrojot lietas apstākļus, šeit tika pieminēti.

Pirmkārt jau tas, ka man liekas, ka Valsts cilvēktiesību biroja iesniegtā prasība nav konsekventa un tas ir redzams, ka prasot atcelt termiņus 1. un 3.punktā, viņi neko nesaka par termiņu, kas ir pieminēts 2.apakšpunktā. Tā rezultātā, manuprāt, tas arī skaidri parāda to, ka šeit ir kaut kāda viena kategorija pret otru kategoriju, kas patiesībā nav pareizi akcents par to, par ko vispār ir šobrīd ir šis strīds. Jo redziet, patiesībā ir viena kategorija jeb personas, kas pieteikušās laikā uz kompensāciju, un ir tie, kas nav pieteikušies uz kompensāciju.

Un šeit, manuprāt... es nezinu, kādēļ Valsts cilvēktiesību birojs apzināti vai neapzināti cenšas šo lietu novirzīt, izmantojot politiski represēto tiesības kā kaut kādu citu apstākli. Es domāju, ka ir arī neskaidrs, kāpēc tieši ir jārunā šeit par politiski represēto tiesībām šīs lietas ietvaros, jo patiesībā šī nav lieta par politiski represēto tiesībām, pret kurām valsts ir ar atsevišķu likumu uzņēmusies saistības.

Ja mēs aplūkojam vēlreiz šos lietas faktiskos apstākļus, tad mēs varam redzēt, ka patiesībā ir divi termiņi. Pirmais ir tas termiņš pieteikties uz kompensāciju un otrs termiņš ir pieteikties uz šo sertifikātu dzēšanu. Un pieteikuma iesniedzēji arī atzina, ka šobrīd nepastāv šādi ierobežojumi un ja persona šobrīd piesakās kā politiski represētais uz sertifikātu dzēšanu, tad viņiem šie sertifikāti var tikt dzēsti.

Līdz ar to man liekas, ka ir... un arī neprecīzi norādīts Cilvēktiesību biroja iesniegtajā prasības precizējumā šis fakts, ka šīs personas šīs tiesības vairs nevar izmantot. Un manuprāt tā ir jau runa par to, vai šeit netiek vienpusēji interpretētas tiesību normas ar mērķi panākt kaut kādu rezultātu.

Uzskatu, ka termiņš, kas tika noteikts un arī pagarināts, bija noteikts pietiekoši ilgs. Tā rezultātā kopīgais termiņa ilgums bija ap pusotru gadu un viņš bija publiski zināms, viņš bija taisnīgs un manuprāt jebkura persona, kura vēlējās pieteikties uz kompensāciju, varēja šīs tiesības izmantot.

Jautājums ir par to, kādas ir... kādas ir personas tālākās rīcības juridiskās sekas... kādas ir personības rīcības juridiskās sekas un motivācija.

Kā liecināja pieaicinātā persona Simsona kungs, es uzskatu, ka viņš apliecināja manuprāt nevis to, ka termiņš ierobežo šīs tiesības, bet gan to, ka šīs personas vairākkārt ir mainījušas savus viedokļus pēc tam. Zemes reforma ir gājusi uz priekšu un šīs personas ir mainījušas tālāku viedokli. Nu, godīgi sakot, ja tas ir galvenais iemesls, tad jāsaka tā, ka tādā gadījumā daudzas citas personas arī vēl varēja zemes reformas gaitā mainīt nākot tālākiem grozījumiem un koriģējumiem zemes reformas likumā arī vēl varēja mainīt savus kaut kādus pieteikumus un mēģināt izmantot kaut kādus vēl labvēlīgākus nosacījumus, kas vēlāk parādījās zemes reformas likumos.

Manuprāt, tas nav pietiekošs arguments, lai šinī gadījumā šeit lemtu par to, ka termiņš, sākotnēji noteiktais termiņš bija noteikts nepareizi.

Tāpat man liekas, ka netika pierādīts arī tas, ka tas tika noteikts ar atpakaļejošu termiņu, uz ko arī vēl debatēs Cilvēktiesību biroja pārstāve norādīja. Manuprāt bija pilnīgi skaidrs, ka šis termiņš nav noteikts ar atpakaļejošu datumu. Un tas bija skaidri redzams arī no Saeimas atbildes raksta un arī no Ministru kabineta atbildes raksta un nezināmu iemeslu dēļ tas neparādījās Valsts cilvēktiesību biroja sākotnējā pieteikumā un pēc tam prasības precizējumā tas tika izņemts ārā un tika runāts tikai par termiņu. Bet, manuprāt, tas, ko tagad debatēs teica Valsts cilvēktiesību biroja pārstāve, šeit izklāstot lietas apstākļus netika pierādīts, tas netika noteikts kā termiņš ar atpakaļejošu datumu.

Bez tam, manuprāt, tas, ka cilvēki vairākkārt mainīja savu viedokli, manuprāt, tā nav valsts vaina. Es saprotu, ka valsts varēja deklarēt kaut kādus labvēlīgus nosacījumus sākumā, bet manuprāt nav konstatējama valsts ļaunprātība jeb vēl kaut kāda nepareiza rīcība, ja cilvēki vēlāk maina savu viedokli. Valsts sākotnēji pateica, un to arī apliecināja pieteikuma iesniedzēji, ka personai bija brīvas tiesības izvēlēties vai nu zemi, vai kompensāciju. Un protams, ka tālāk no katras šīs rīcības, protams, parādās tālākas konsekvences.

Jūs vairākkārt norādījāt, ka tas termiņš ir diskriminējošs, viņš sadalīja šīs kategorijas. Un patiesībā, ja mēs apskatāmies šīs stenogrammas, mēs varam redzēt, kāds ir bijis šis nolūks. Un manuprāt, ir nepareizi pārmest, ja likumdevējs izšķiras, kādām personu kategorijām kompensēt sertifikātu vērtību naudā tajā brīdī, kad sertifikātu tirgus vērtība, teiksim, ir 4 vai 5 lati, ka valsts uzņemas saistības kompensēt 28 latus un pateikt, ka tas ir diskriminējoši. Patiesībā valsts ekonomiskās iespējas ir tādas, kādas viņas ir un šī patiesībā ir nu... tāda papildus lieta, kas tiek piešķirta šīm personām un šo lietu nekādā gadījumā nevajag uzskatīt par ierobežojumu. Nu, man liekas, ka tad varētu salīdzināt arī par ierobežojumu to, ka šis pirmais termiņš attiecas uz visiem. Ja persona nokavē kaut kādu transporta līdzekli, bet pārējie aizbrauc... tad tie, kas brauc, vairs nevar izvīrēt prasības un teikt, ka tas ir diskriminējoši pret tiem, kas palika vai nepalika. Man pat šeit ir tāda līdzība šajā lietā. Šeit vairs nav runa par to, kas ir noticis tālāk attiecībā uz šo valsts rīcību, ka tas ir diskriminējoši. Valsts šinī gadījumā ir izrādījusi labvēlību un manuprāt, valsts ir pildījusi savas saistības. Valsts nav atteikusies dzēst šos kompensācijas sertifikātus tā, kā valsts bija apsollījusi, tādējādi šeit nevar runāt par kaut kādu valsts nelikumīgu rīcību.

Bez tam, ne tikai valsts likumdevēja personā vai valdības personā, arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka šis termiņa ierobežojums uz kompensācijas sertifikātu pieteikšanos dzēst naudā... Satversmes tiesa šo ierobežojošo termiņu atcēla 1999.gadā. Tas vēlreiz apliecina to, ka ne tikai viena valsts institūcija, bet arī vairākas valsts institūcijas ievēro represēto tiesības un skaidri norāda uz to, ka šeit ir iespēja, ja persona tiek atzīta par politiski represēto, ja viņa ir pietiekusies tajā laikā, tad viņa var dzēst šos kompensācijas sertifikātus.

Manuprāt, prasības iesniedzēja nevarēja arī pateikt, kādas būs šīs lietas ekonomiskās sekas. Man liekas, ka šeit ir ļoti tāda grūti... var modelēt pilnīgi visas situācijas. Es pieļauju, ka varbūt ir tādi politiski represētie, kas savus sertifikātus ir pārdevuši. Šobrīd varētu būt tāda situācija, ka viņiem... ja tiek dotas viņiem garantijas, ka viņi varēs saņemt 28 latu kompensāciju naudā no valsts, tad var iznākt tāda situācija, ka viņiem atkal jāiet pirkt, viņi varētu atkal kaut ko pārdot valstij,

valsts no viņiem atpērk par 28 latiem. Man ir ļoti grūti, iespējams, modelēt. Neuztveriet, lūdzu, to kā manu pārmetumu. Bet es vienkārši nesaprotu, kādas juridiskas un, teiksim, tīri ekonomiskas konsekvences var radīt šāds lēmums atcelt termiņu. Šiem cilvēkiem varbūt šo sertifikātu vairs nav. Es saprotu, ja šiem cilvēkiem šie sertifikāti ir, bet ja viņiem nav?

Līdz ar to man liekas, ka nav izvērtēta arī šādas prasības - atcelt termiņu - visas iespējamās sekas un man liekas, ka šeit ir jāņem vērā, ka tas var skart šobrīd neskaidri lielu personu loku. Nav zināms, cik daudz personas varētu mēģināt izmantot šīs tiesības.

Un visbeidzot es gribu pateikt attiecībā uz kompensācijas sertifikātu pašu būtību. Man pašam personīgi liekas ļoti dīvaini, ka šī lieta ir šobrīd. Un es pateikšu, kāpēc.

Man liekas, ka kompensācijas sertifikātu tirgus tendences skaidri liecina par vienu loģisku un manuprāt, juridiski tikai vienu iespējamo risinājumu. Ka valstij acīmredzot nāksies īpašuma kompensācijas sertifikātus garantēt par to nominālvērtību - 28 latiem. Par to vairākkārt jau juridiskajā literatūrā juristi ir izteikušies. Par to vairākkārt ir teikuši. Uz šo valsts garantēto izsniegto vērtspapīru nevarēs tik viegli attiecināt to atrunu, ko valsts ir izdarījusi, ratificējot konvenciju un valsts šinī gadījumā ir garantējusi šīs tiesības ne tikai šauram personu lokam, bet ie sniegusi ļoti daudzām personām.

Katrā ziņā prasībā pret valsti par īpašuma kompensācijas sertifikātu dzēšanu pēc nominālvērtības, manuprāt, ir ļoti lielas iespējas, ka valstij nāksies, to izteicot es atsaukšos uz Šadinova kungu no Privatizācijas aģentūras, kas to vairākkārt ir teicis, šinī gadījumā valstij būs juridisks pienākums manuprāt tuvākajos gados, nezinu, kad vai kaut kādos termiņos, atkal dzēst vai kā un atmaksāt šo vērtību naudā.

Pie šādiem apstākļiem man īsti nav skaidrs, kāpēc šīs personas, teiksim, mēģina izdalīt vienu kategoriju pret citām. Man liekas, ka tas īpašums, kas nav atdots, kas ir kompensēts ar valsts izdotajiem vērtspapīriem, tomēr ir īpašums un arī vērtspapīrs ir īpašums un viņš būs perspektīvā, iespējams, kompensēts pēc nominālvērtības.

Pie šādiem apstākļiem es uzskatu, ka termiņa izslēgšana no likuma būtu pretrunā ar zemes reformas mērķi, būtu pretrunā ar to un lai gan kompensācijas sertifikātu tālākais liktenis ir ārpus šīs izskatāmās lietas apstākļiem, bet pie šādiem apstākļiem, ko gan es, gan arī kabineta pārstāvis minēja, gan runājot par lietas apstākļiem, gan arī tagad debatēs, es uzskatu, ka šis pieteikums būtu atzīstams par nepamatotu un noraidāms.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies, Kusiņa kungs.

Vārds tiek dots tiesu debatēs Ministru kabineta pilnvarotajai pārstāvei Valentīnai Elksnes kundzei.

Cik jums būtu vajadzīgs laiks?

V.Elksne

Es domāju, ka ne vairāk kā desmit minūtes.

Es gribu... šajā procesā tika minēts... Pēc būtības nav skaidrs, par kādiem skaitļiem un par kādām summām iet runa. Manā rīcībā ir izziņa, kuru es saņēmu no Bernāna kunga un kur es varu nosaukt skaitļus kopā, cik daudz personām ir piešķirti īpašuma kompensācijas sertifikāti, to skaits un nominālvērtība uz šī gada 1. novembri

Tā tad personu skaits - 82 414, sertifikātu skaits - 4 543 932 un to sertifikātu nominālvērtība ir 127 230 096 lati. Tā tad tas ir tas skaitlis, tie sertifikāti, kuri ir piešķirti.

Tagad viņiem uzskaitē vēl viens skaitlis parādās. Tā tad, kopš 1997.gada 27.novembra piešķirti sertifikāti - 24 400 personām, sertifikātu skaits - 1 074 000 un to nominālvērtība ir 30 072 000. Tā tad tik daudz.... Šeit bija šīs tiesības dzēst. Es nevaru komentēt, es saprotu, ka iet runa par personu skaitu un sertifikātu skaitu ar tiesībām dzēst.

Tā tad personu skaits... tas ir uz šī gada 1.novembri... Bet varbūt būtu pareizāk man nenosaukt šos ciparus, jo es nevaru tos komentēt, es pati nesaprotu, kuriem ir tiesības dzēst. Labāk es viņus nenosaukšu. Es nezinu, vai tās ir tās personas, kurām ir tiesības dzēst.... Vai nosaukt man šos skaitļus? Nu es tomēr nosaukšu, par cik Bernāna kungs ir devis... viņu sauc par sertifikātu tēvu laikam... viņš ir pietiekoši atbildīga persona un noteikti viņš visu to vada un es pieņemu, ka tie cipari atbilst situācijai.

Tā tad tiesības dzēst uz šī gada 1.novembri - 8567 personas, sertifikātu skaits - 635 500 un nominālvērtība - 17 794 000. Tāda izziņa ir manā rīcībā. Tā kā es saprotu, ka tā ir diezgan liela summa, ņemot vērā to, ko tikko Kusiņa kungs teica un ņemot vērā to, ka valstij būs jāuzņemas sept kompensāciju sertifikātu vērtība... tā nominālvērtībā, tā ir diezgan liela summa...

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Līdz ar to tiesu debates pasludinu par slēgtām.

Vai lietas dalībnieki vēlas izteikt repliku? Cilvēktiesību biroja pārstāve?

L.Bikseniece

Protams, Cilvēktiesību birojs tikai priecātos, ja tiktu dzēsts visiem šiem cilvēkiem, kā minēja Kusiņa kungs un nevajadzētu runāt un dalīt kaut kādās kategorijās un tā tālāk, taču šai prasībai birojs izvēlējās nu tādu šaurāku un varbūt reālāko ceļu, izejot no tā, kādas šīs kategorijas bija noteikusi valsts un kas skatījās... vai tiešām arī šī, kā atbildētāja puse teica, ka šī valsts labā gribā tad nu tomēr arī...vai arī šī valsts labās gribas rezultātā tomēr nav bijusi diskriminācija... Un manuprāt šie skaitļi, kas tika minēti, tie neattiecas uz tām sekām, ko varētu radīt tieši šī termiņa atcelšana. Šeit jau, kā tomēr tika noskaidrots, šie cilvēki, kam saskaņā ar šībrīža likumdošanu ... šī kategorija... nu tiešām būtu varbūt vairāki desmiti, līdz simtam... Tā kā šie skaitļi nu tiešām attiecas tikai uz nākotni.

Un replika varbūt par to, ka birojs atsaucas uz atpakaļejošu termiņu, kurš nebija konstatēts. Jā, protams, šis termiņš bija noteikts ar Augstākās padomes lēmumu un viņš nebija no jauna izdomāts, bet tomēr tās tiesības dzēst naudā tika garantētas tikai 1996.gadā un uz to brīdi tas bija ar atpakaļejošu... tādēļ mēs to atsaucam...

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Saeimas pārstāvis vēlas vārdu?

G.Kusiņš

Jā, īsu repliku. Es arī vēlējos par šo atpakaļejošo termiņu. Tad tā, acīmredzot, būtu vienkārši juridiski korekta terminoloģija, tas ļautu izvairīties no tā, ka es domāju, ka jūs pieminējāt kaut ko citu, nekā tika konstatēts lietas faktisko apstākļu izklāstā.

Bet manuprāt, runājot par diskrimināciju. Jūs sākumā pieminējāt, ka diskriminācija... ja ir līdzīgā situācijā. Manuprāt, nav līdzīgas situācijas, ir personas, kas pieteicās, publiski zinot un personas, kas nepieteicās. Tās nav viena un tā pati kategorija. Viņi neatrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies.

Ministru kabineta pārstāve? Vēlaties.

V.Elksne

Es gribētu teikt, ka manā uztverē jautājums ir nevis par diskrimināciju, bet jautājums ir par to, kāpēc zināmam personu lokam piešķirā tiesības pieteikties uz kompensācijas sertifikātiem un nepiešķirā tiesības sertifikātus dzēst. Tā ir jautājuma būtība.

A.Endziņš

Paldies.

Tiesa, apspriežoties uz vietas, nolēma, ka spriedums tiks pasludināts 2003.gada 10.janvārī pulksten 10.00 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste

M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre

E.Freimane